

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

2018 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(TOKAT İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ

Danışmanı: Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

TOKAT
Haziran, 2019

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ'ın 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği) adlı çalışması 27.06.2019 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

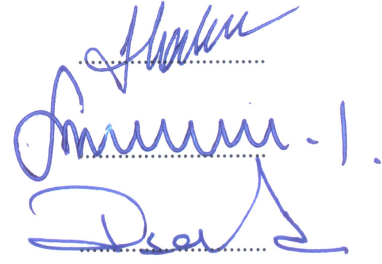
Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof.Dr.Hakan KOÇ

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

Üye : Dr.Öğr. Üyesi İsa TAK

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Kerem KILIÇER
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 27/06/2019

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ

ÖNSÖZ

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı en köklü değişikliğini 2005 yılında geçirmiş daha sonra ise sürekli eklemeler ve güncellemelerle 2017 yılına kadar gelmiştir. 2017 yılında birçok dersin öğretim programı değişirken aralarında sosyal bilgiler programı da yer almış 2018 yılı itibarıyla de tüm sınıf düzeylerinde uygulanmıştır. Yeni olan programın izleme süreci sürekli devam etmektedir. Öğretmenler programın uygulayıcısı olduğu için onların programın yeterlilik ve yetersizlikleri hakkındaki görüşleri programın güncellenmesi ve geliştirilmesinde temel referans noktasıdır.

Bu araştırmada, 2018 yılında tüm sınıf düzeylerinde uygulanan yeni sosyal bilgiler programının mevcut durumunu görmek, programı öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Temennim araştırma sonucu elde edilen bulguların programın güncellenme sürecinde görevli kurullara, yapılacak yeni araştırmalarda, araştırmacılara faydalı olmasıdır.

TEŞEKKÜR

Uzun süren ancak sonunda biten bu araştırmanın tüm süreçlerinde, her daim yanımda olan değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ'e, değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi İsa TAK ve Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR'e,

Araştırmayı yapabilmem için her zaman destekleyen Kurum Müdürümüz Hamza ŞENKAYA'ya, özverilerinden dolayı İbrahim, Esra ve Salim başta olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarıma, araştırma boyunca büyük emekler sarf eden dostlarım Halil İbrahim SARICA ve Arş. Gör. Abdulkerim DEMİR'e

Araştırmaya katkıları olan tüm dostlarıma, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine;

Her zaman ve her şartta yanımda duran anneme, babama, abime, eşim Emine ve oğlum Oğuz Kağan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

2018 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

(TOKAT İLİ ÖRNEĞİ)

Çeliksaş, Göktük Burak

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ömer Faruk Sönmez

Haziran 2019, xiii + 68 sayfa

Araştırmanın amacı 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler öğretim programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmek ve öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, meslekteki kıdem yılı ve görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşma durumunu tespit etmektir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Tokat ili ve tüm ilçelerinde görev yapan 236 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve 157 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri kişisel bilgiler ve programın öğelerini içeren toplamda 28 maddeden oluşan Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği ile toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 22.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, çarpıklık, basıklık, standart sapma ve parametrik testlerden t testi ve tek yönlü varyans testi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularından, öğretmenlerin programın hedef ögesine ilişkin olarak genelde olumlu görüşlere sahip oldukları; içerik ögesinin uygun yoğunlukta olmadığı, ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanmadığı, bireyin ilgi ve gereksinimlerine, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmadığı; öğrenme-öğretme süreci için ayrılan ders saatinin yetersiz olduğu, ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olmadığı, ölçme ve değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı sonuçlarına

ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin programa ilişkin görüşlerinde cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, mesleki kıdem, görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırma bulgularından yola çıkarak öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme süreci için ders saatlerinin artırılmasının gerekli olduğu, programın içeriğinin bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu, yoğunluğu, ezbercilikten uzaklık, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygunluk açısından geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler öğretmeni

ABSTRACT

2018 SOCIAL STUDY EVALUATION OF TEACHING PROGRAM ACCORDING TO TEACHERS 'VIEWS

(SAMPLE OF TOKAT)

Çelikleş, Göktük Burak

Master's Thesis, Department of Social Studies Education

Supervisor: Assoc.Prof. Dr. Ömer Faruk Sönmez

June 2019, xiii + 68 page

The aim of the study is to evaluate the social studies curriculum, which has been applied in all classes since the academic year 2018-2019, according to the views of the social studies teachers and to determine the differentiation status of teachers' views according to gender, educational status, graduated department, seniority year in the profession and place of residence of the school where they work. The screening model was used in the study. The universe of the research consists of 236 social studies teachers working in Tokat and all districts in the academic year 2018-2019. Simple random sampling method was used and 157 social studies teachers were employed in the study. The research data were collected with a total of 28 items, including teachers' opinions on the curriculum, which included personal information and elements of the program. The collected data were analyzed with SPSS 22.0 package program. In the analysis of the data, frequency, percentage, skewness, stickiness, standard deviation and t test and one way variance test were used.

From the research findings, it was found that teachers generally had positive opinions regarding the target component of the program; that the content item is not in proper intensity, is not prepared for memorization and is not intended for practical purposes; it is not suitable for the individual's interests and needs, the developmental characteristics and readiness levels of the students; It was concluded that the teaching time devoted to the teaching-learning process was inadequate and that the assessment and evaluation methods and techniques were not applicable in terms of time and that

individual differences were not taken into consideration in the measurement and evaluation process. There was no significant difference in the views of the teachers about the program in terms of gender, educational status, graduated department / program, vocational seniority, and the location of the school where the duty school was located. Based on the findings of the research, it is suggested that the course hours should be increased for the learning-teaching and measurement-evaluation process, and that the content of the program should be improved in terms of the suitability of the content of the program to the interests and needs of the individual, its intensity, distance from memorization, and the developmental characteristics and readiness of the students.

Key words: Social studies, social studies curriculum, social studies teacher

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ İMZA SAYFASI	i
ETİK SÖZLEŞME.....	ii
ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Amaç	13
Önem	14
Sayıtlar	14
Sınırlılıklar	15
Tanımlar	15
BÖLÜM II	17
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	17
Eğitim.....	17
Eğitim Programı - Öğretim Programı	18
Programının Öğeleri	19
Hedef.....	19
İçerik	19
Eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci)	19
Ölçme ve değerlendirme	20
Sosyal Bilimler.....	21
Sosyal Bilgiler	23
Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki.....	27
Dünyada Sosyal Bilgiler	28

Türkiye’de Sosyal Bilgiler	29
Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	32
Programların Perspektifi.....	34
Programların Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	34
Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları	35
Temel Beceri ve Değerler.....	35
Öğrenme Alanları ve Kazanımlar.....	35
BÖLÜM III	38
YÖNTEM	38
Araştırma Modeli	38
Evren ve Örneklem	38
Ölçme Araçları	39
Veri Toplama Süreci	41
Verilerin Çözümlemesi	41
BÖLÜM IV	43
BULGULAR.....	43
BÖLÜM V	52
TARTIŞMA	52
BÖLÜM VI.....	57
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	57
Sonuç.....	57
Öneriler	59
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	64
Ek 1. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği	64
Ek 2. Araştırma İzin Onayı	67
Ek 3. Özgeçmiş	68

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	38
Tablo 2. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği Güvenirlik Katsayıları.....	40
Tablo 3. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	42
Tablo 4. Kullanılan Testler	42
Tablo 5. Programın Hedef Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı	43
Tablo 6. Programın İçerik Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı.....	44
Tablo 7. Programın Eğitim Durumları Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı	45
Tablo 8. Programın Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı	46
Tablo 9. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Betimsel Analizi	47
Tablo 10. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	48
Tablo 11. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	48
Tablo 12. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mezun Olunan Bölüme Göre Karşılaştırılması	49
Tablo 13. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 14. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Görev Yapılan Okulun Bulunduğu Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılması.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Programda Yer Alan Beceri ve Değerler.....	35
Şekil 2. Programda Yer Alan Öğrenme Alanları.....	36

KISALTMALAR LİSTESİ

M.Ö: Milattan Önce

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

NCSS: National Council of the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)

F: Frekans

%: Yüzde

akt: Aktaran

\bar{X} : Ortalama

N: Kişi sayısı

p: Anlamlılık Düzeyi

Ss: Standart sapma

Std. Hata: Standart Hata

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem, amaç, alt problem, önem, sayıtlı, sınırlılık ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bilgi, tarihin her döneminde, iletişim olanaklarının artmasıyla da küçülen dünyada en önemli etken durumundadır. Bilgi bu kadar değerli iken bilgiyi üreten ve kullananlar zamanımızda üstünlüğü ele almıştır. Bilgiyi üretecek, üretilen bilgiyi kullanabilecek nitelikteki insanın yetişmesi için en büyük vazife eğitime düşmektedir (MEB, 2005). Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci (Ertürk, 2013, s. 13) olarak tanımlanan eğitimdeki istenen davranışlar eğitimin hedefleridir ve bu hedefleri gerçekleştirmek, eğitim programları ile mümkündür (Sönmez, 2010, s. 10). Eğitim programları öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2015, s. 6). Eğitim sistemi sadece ders açısından başarıyı amaçlamamaktadır. Asli görevi esas değerleri kabul etmiş bireyler yetiştirmektir. Bu değerleri kazandırma amacını öğretim programlarını da içerisine alan eğitim programları ile gerçekleştirmektedir (MEB, 2018). Öğretim programları ise okul veya okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar mekanizmasıdır (Demirel, 2015, s. 6). Bu programlar derslerin öğretimi için gereken temel öğelerden oluşmaktadır. Öğeler ise hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme şeklindedir. Öğretim programları aynı zamanda öğretmenler tarafından kullanılan kılavuz olarak da bilinmektedir. Programların ihtiyaç duyulduğunda değişikliğe uğraması kaçınılmazdır (Yazıcı ve Koca, 2011, s. 20). Dünyada meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal, eğitim öğretim alanlarındaki gelişme ve değişikliklere aynı doğrultuda sosyal bilgiler dersi öğretim programı da çağın gerekliliklerine uygun şekilde zaman zaman değişmiş, güncellenmiştir.

Sosyal bilgiler etkili vatandaş yetiştirme amaçlı bir derstir. Yetiştirmek istenilen etkili vatandaş içinde bulunduğu toplumun kültürünü, yaşayışını kabullenmiş, içselleştirmiş ve geliştirme hedefinde olan bireydir (Safran, 2011, s. 14). Sosyal bilgiler

etkili vatandaş yetiştirme amacı doğrultusunda kendi bilgisini üretmediği için kullanacağı bilgilerin içeriğini sosyal bilim disiplinlerinden almaktadır (Tanrıöğen, 2006, s. 13). Sosyal bilgilerin içeriğinde kullandığı, sosyal bilimlerin kapsamına giren disiplinler; tarih, coğrafya, antropoloji, iletişim bilimleri, eğitim bilimleri vb. insan olgusu üzerine araştırmalar yapmakta ve bilgiler üretmektedir. Sosyal bilimlerin üretmiş olduğu bu bilgileri insanlara ulaştırmanın yolu tek tek disiplinler halinde veya disiplinler arası ve çok disiplinli yapısı ile sosyal bilgilerle olmaktadır (Safran, 2011, s. 3; Tay, 2013, s. 4). Sosyal bilgiler dersi ülkemizde ilk defa sosyal bilgiler adıyla 1968 ilköğretim programında yer almıştır. Fakat sosyal bilgilerin başlangıcı 1962 ilköğretim programı sayılmaktadır. Bunun sebebi ise sosyal bilgileri oluşturan dersler olan tarih, coğrafya ve yurt bilgisinin birleştirilerek 1962 programında toplum ve ülke incelemeleri adıyla yer almış olmasıdır (Bilgili, 2016, s. 29). Bu tarihten önce dersin içeriğine giren disiplinler ayrı ayrı verilmiştir (Öztürk ve Otluoğlu 2011, s. 14). 1968 programı ile sosyal bilgiler adıyla okutulan dersin amaçlarında, içeriğinde, felsefesinde pek bir değişiklik olmadan 2004 yılına kadar gelinmiştir (Bilgili, 2016, s. 29). 2004 yılı itibarıyla eğitimde reform denebilecek değişikliğe gidilmiş daha önce benimsenen davranışçı yaklaşım terk edilerek, bireyin tecrübelerini, bilginin taşıdığı değeri dikkate alan, karar verme, sorun çözme ve yaşama aktif katılımını desteklemeyi ve geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olan yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve yaşantılarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan, öğrenci merkezli bir anlayış getirmiştir (MEB, 2005, s. 50-51). Bu yaklaşıma uygun olarak 2005 sosyal bilgiler öğretim programı hazırlanmış ve uzun bir süre kullanılmıştır.

Gelişim ve değişimin süreklilik arz etmesi, çağın toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek programların oluşturulması kaçınılmazdır. Bu sebeple 2005 programından sonra sürekli eklemeler yapılmış ve 2017 de sosyal bilgiler programında aralarında bulunduğu 51 program yenilenmiştir. Yenilenen program taslak halinde sunulmuş ve gelen görüş, öneri ve eleştiriler dikkate alınarak 2018 yılında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2017b).

Bir programın başarılı olması için amaçlanan tüm hedefleri bütün öğrencilerin kazanmış olması gerekmektedir. Lakin bu sürekli gerçekleşmeyebilir. Bu sebeple öncelikle programın uygulanması ardından programın var olan durumundaki yetersizlik

ve zıtlık içeren öğelerin, varsa aksaklıkların ve nereden kaynaklandığının belirlenmesi ve en sonunda gerekli düzenlemelerin yapılması için programın değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir programın yeterliliklerinin ve yetersizliklerinin değerlendirilmesinde temel başvuru kaynağı öğretmen ve öğrencilerdir. Bunun içinde programın tüm öğelerinin durumunu ortaya koyacak sistemli ve düzenli bilgilerin toplanmasına ihtiyaç vardır (Demirel, 2015, s. 170). MEB (2017b)'de programları yenileme öncesi, yenileme aşaması, uygulanması ve sonraki aşamalarında akademik yayınların ve öğretmenlerin görüşlerinin önemini ifade etmiştir. Ornstein ve Hunkins (2014, s. 372), ise öğretmenlerin bu aşamalara aktif katılımını programı benimsemeleri ve öğrencilere programın yeniliklerini benimsetmeleri açısından gerekli görmektedir.

Yenilenen program izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncellemelere açık hale getirilmiş böylelikle programın bilimsel, sosyal, teknolojik gelişme ve ihtiyaçlara koşutluluğunun sürekliliği sağlanmıştır (MEB, 2018). Bu aşamada programın uygulayıcısı olan öğretmenlere programın uygulamadaki eksikliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, güncelliğinin sağlanmasına öneriler sunulması görevlerinin düştüğü düşünülmektedir.

Konu ile ilgili literatür taramasında, Milli Eğitim Bakanlığının davranışçı yaklaşımı terk ederek yapılandırmacı yaklaşımı benimsemesiyle beraber hazırladığı 2005 sosyal bilgiler programının, öğretmen görüşlerine göre her sınıf düzeyinde incelendiği pek çok çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların kimisinde öğretmen görüşünün yanı sıra müfettiş (Altınöz, 2008), idareci (Uslu, 2007), öğrenci (Akdağ, 2008; Başoğlu, 2009; Kara, 2013) görüşlerine de bakılmıştır. 2018 sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine sunulması ve değerlendirilmesiyle ilgili olarak toplamda dört çalışmaya rastlanılmıştır. Çalışmaların üçü sosyal bilgiler öğretmenleriyle (Çakmak, Kaçar ve Arıkan, 2017; Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2018; Yıldırım ve Çalışkan, 2018) bir tanesi ise sınıf öğretmenleriyle (Taş ve Kıroğlu, 2018) yapılmıştır. Çalışmaların üçünde sosyal bilgiler programı (Çakmak, Kaçar ve Arıkan, 2017; Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2018; Taş ve Kıroğlu, 2018) öğretmen görüşlerine sunulurken bir tanesinde programda yer alan değerler (Yıldırım ve Çalışkan, 2018) öğretmen görüşlerine sunulmuştur.

Gömlüksiz ve Bulut (2006), yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler programının uygulamadaki etkililiğini öğretmen görüşleri ile belirlemeye amaçlamıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu programın uygulandığı değişik illerde 383 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçekle toplanmıştır. Veriler aritmetik ortalama, frekans, t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmacılar programın öğelerinin uygulamada çok etkili, öğretmenlerin görüşlerinde il değişkeni açısından farklılaşma olduğu, cinsiyet, kıdem, eğitim düzeyi, sınıftaki öğrenci sayısı açısından öğretmenlerin görüşlerinde farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Ece (2007), tarafından yapılan çalışmanın amacı dördüncü ve besinci sınıf sosyal bilgiler programını öğretmen görüşlerinden yararlanarak değerlendirmek şeklindedir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evreni Afyonkarahisar il merkezinde görev yapan 184 öğretmenden oluşmaktadır. Evreninin tamamına ulaşıldığı için örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen programın öğelerine ve kişisel bilgilere ilişkin 49 sorudan ve geleceğe yönelik 8 sorudan oluşan 5’li likert tipinde anket ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesi aritmetik ortalama, frekans, yüzde, standart sapma, t-testi ve ANOVA testlerinden yararlanarak yapılmış olup; öğretmenlerin genelde programı destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin programın öğeleri ve gelecek için olan önerilerde cinsiyet, sınıf, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu açısından farklılaştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Erköse (2007), çalışmasının amacını 6. sınıf sosyal bilgiler programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi şeklinde ifade etmiştir. Çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın evreni 2006–2007 Sakarya il merkezi ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında, altıncı sınıfların dersine giren sosyal bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Örneklem ise karar örnekleme yöntemi ile seçilen Sakarya il ve ilçelerinde görev yapan 117 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan anket ile toplanmıştır. Veriler SPSS paket programı ile çözümlenmiş, t testi ve f testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda program orta düzeyde olumlu bulunmuş programın öğelerinin yeterliliğinin etkili ve uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çetin (2007), çalışmasının temel amacını ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, 4. sınıf sosyal bilgiler programının öğelerinin değerlendirmesini yapmak, yapılan değerlendirmeler ışığında sonuç ve öneriler ortaya koymak şeklinde ifade etmiştir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma evrenini 2005-2006 eğitim öğretim yılında Konya Meram'da 4. sınıf derslerine giren sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile Konya Meram ilçesinde görev yapan 33 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışmada görüşme tekniği kullanılmış, veriler 19 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soru ile toplanmıştır. Veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenerek yorumlanmıştır. Öğretmenlerin yeni program hakkında yeterince bilgilendirilmedikleri, genel olarak uygulanan yeni programla ilgili olumlu görüş belirttikleri, kazanımların azaltılmasını olumlu buldukları, programı öğrenci merkezli buldukları, uygulama ve değerlendirme sürecinde birtakım problemler yaşadıkları, sınıfların kalabalık oluşu, ders araç gereç ve materyallerinin eksikliğinin uygulamayı olumsuz etkilediği, ölçme değerlendirme için ders süresinin yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kalaycıoğlu (2007), tarafından yapılan çalışmanın temel amacı 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi şeklindedir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Erzurum merkezde görevli 4. ve 5. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 62 dördüncü ve 66 beşinci sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler hazırlanan anket formu ile toplanmış bu formda altmış dört soru bulunmaktadır. Veriler SPSS programı ile t testi ve varyans analizi yapılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin programın öğelerine ilişkin değerlendirmelerinde; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından farklılaşmadıkları görülmüştür.

Kılıçoğlu (2007), tarafından yapılan çalışmanın amacı ilköğretim sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örnekleme Kars merkez ilköğretim okullarında görev yapan 78 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler 40 maddelik 5'li likert türü bir ölçek ile toplanmış olup, yüzde ve frekans hesaplamaları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları kazanımların birbirleriyle tutarlı olduğu, açık ve anlaşılır

olduğu, toplumun ihtiyaçları dikkate alınarak dzenlendiği; içerik güncel ve geçerli, ğretim ilkelerine uygun olduğu eğitim durumları açısından da programın genel anlamda uygulanabilir olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Fakat kazanım, içerik, eğitim durumlarının öğrencilerin gelişim durumlarına, hazır bulunuşluk seviyelerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmadığı, ayrıca içeriğin açık ve anlaşılabilirlik konusunda yetersiz olduğu, değerlendirme açısından da nesnel araçların kullanımı konusunda eksiklikler görülmüştür.

Uslu (2007), tarafından yapılan çalışmanın amacı ilköğretim sosyal bilgiler ders programını (4. ve 5.) ğretmen ve idareci görüşleri ile değerlendirmek, programın öğeleri açısından var olan durumunu ortaya koymak şeklinde açıklanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modellerinden okul anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2006- 2007 ğretim yılının ikinci yarısında şırnak ilinde görevli 4 ve 5. sınıf derslerine giren sınıf öğretmenleri ve idareciler oluşturmaktadır. Örneklem ise rastgele seçilen 44 okul, 186 sınıf ğretmeni ve 44 idareciden oluşmaktadır. Veriler araştırmacının geliştirdiği anket ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler istatistiksel işlemler ve SPSS ile analiz edilmiştir. Öğretmen ve idarecilerin görüşleri programın öğelerinin yapılandırmacılığa uygun hazırlandığını fakat programın uygulanmasında sınıf ğretmenlerinin problem yaşadığını göstermektedir. Öğretmen ve idarecilerin görüşlerinin kazanım, içerik, uygulama ile ilgili bazı maddelerde farklılaştığı görülmüştür.

Uzun (2007), tarafından yapılan çalışmanın amacı 6. sınıf sosyal bilgiler programının var olan durumunu ve programın tatbikinde karşılaşılan zorlukları, ğretmen görüşleriyle açığa çıkarmak ve öneriler sunmak şeklinde dir. Araştırma betimsel araştırma türünde yapılmıştır. Araştırmanın evreni Ankara'da programın n uygulamasının yapıldığı okullarda çalışan 39 sosyal bilgiler öğretmenidir. Araştırmanın örnekle mi evreni ile aynıdır. Veriler anket ile toplanmış SPSS ile zmlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yeni ğretim programına ilişkin görüşlerinde cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından farklılaşmadıkları görülmüştür.

Akdağ (2008), tarafından yapılan çalışmanın amacı yapılandırmacı yaklaşıma göre oluşturulan programın n gördüğü uygulamaların etkililiğinin ve ürün olarak çıktılarının sorgulanması şeklinde dir. Çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Bu

yöntemde nicel ve nitel yöntemler beraber kullanılmaktadır. Çalışmanın nicel kısmı ile öğretmenlerin program hakkındaki genel görüşleri, nitel kısmı ile de alt amaçları doğrultusunda derinlemesine veri toplanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ilindeki MEB'e bağlı okullardaki sosyal bilgiler öğretmenleri ile söz konusu okullardaki 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Nicel veriler için rastgele örneklem yöntemi ile seçilen öğretmen ve öğrencilerden veriler anket ile nitel veriler ise kolay ulaşılabilir yöntem ile seçilmiş olan 210 öğrenciden açık uçlu soru formu ile toplanmıştır. Anket ile 138 ve açık uçlu soru formu 68 öğretmenden dönüt alınmıştır. Verilerin nicel olanları için betimsel çözümleme, nitel boyutu için içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma sonunda genel olarak; programın hazırlanmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinden görüş alınmadığı, hizmet içi seminerlerin yetersiz olduğu, programı anlatanların konuya hâkim olmadığı, programın ders kitaplarına yansıtılmadığını, tarih ve coğrafyaya az yer verildiği, kazanımların öğrenci seviyesinin üzerinde, bireysel farklılıklara cevap veremeyen şekilde olduğu, yerleşim yeri gibi farklılıklara dikkat edilmediği, etkinlikler hakkında öğretmenlerin olumsuz fikirleri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca ders saatinin uzatılması, ders kitaplarının uyumlu şekilde hazırlanması, milli konuların ağırlıklı olması, ders araç-gereçlerinin yeterli hale getirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Algan (2008), tarafından yapılan çalışmanın amacı 2005 programının ölçme ve değerlendirme ögesini öğretmen görüşlerini esas alarak değerlendirmektir. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Adana Seyhan ve Yüreğir'de 2007-2008 öğretim yılında devlet okullarında görevli sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Küme örnekleme yönetimi ile farklı sosyo-ekonomik düzeylerden toplam 64 okul ve 145 sosyal bilgiler öğretmeni seçilmiştir. Veriler anket ve görüşme formları ile toplanmış olup frekans, yüzde ve içerik analizleri yapılmıştır. Bulgular öğretmenlerin en başta ölçme-değerlendirme uygulamaların çok uzun zaman alması sebebiyle süre sıkıntısı çektikleri, sınıf mevcutlarından dolayı da uygulama sıkıntısı çektikleri, öğrencilerin kaynaklara ulaşmada zorluklar çekmesi, internet kafelerde hazırcılığa alıştırmaları, verilen görevlerin veliler tarafından yapılması sonuçlarına ulaşılmıştır.

Altunöz (2008), tarafından yapılan çalışmanın amacını 6. sınıf derslerine giren sosyal bilgiler öğretmenleri ve müfettişlerin sosyal bilgiler programı hakkındaki

görüşlerini ve önerilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma betimsel araştırmaların tarama modeli ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini heterojen bir yapıya sahip olması nedeniyle 2006-2007 öğretim yılında Bolu merkez ve Mudurnu ve Seben ilçesinde bulunan, MEB'e bağlı ilköğretim okullarının 6. sınıflarına giren sosyal bilgiler öğretmenleri ile Bolu ilinde görevli ilgili müfettişler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise sistematik örnekleme yöntemiyle 23 ilköğretim okulunda, 6.sınıfların dersine giren 25 sosyal bilgiler öğretmeni ve ilgili 17 müfettiş alınmıştır. Veri toplama aracı olarak içerisinde programa ilişkin önerilerin de bulunduğu anket kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 11.5 kullanılmış, öğretmen ve müfettişlerin görüş farklılıkları t testi ile karşılaştırılmıştır. Programın genelinde öğretmenlerin müfettişlerden daha olumlu görüşe sahip olduğu, değerlendirme ögesi açısından da müfettişlerin öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahip oldukları sonuçlarına varılmıştır.

Çatak (2008), tarafından yapılmış olan çalışmanın amacı sosyal bilgiler programının 6. sınıf düzeyindeki öğrenme-öğretme süreçlerine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Çalışma tarama modelinde yapılmıştır. Çalışmanın evreni Muğla İli merkez ve köylerinde görev yapan, 38 sosyal bilgiler öğretmenidir. Araştırmada evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem alınmamıştır. Veriler araştırmacının geliştirdiği kişisel özelliklerin ve programın yer aldığı ölçme aracıyla toplanmış ve SPSS 10 ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak öğrenme ortamlarının öğrencinin aktif ve kendi düşüncelerini ortaya çıkarmasına uygundur. Etkinlikler doğrudan kazandırılması gereken becerileri kazandırmıştır. Öğretmenler yeni yöntem ve tekniklere yer vermiştir ancak uygulamada sınıf mevcudu ve gerekli teknolojik imkânlardan yoksunluk vardır. Öğretmenler etkinliklerin planlanmasında ve uygulamasında zaman sıkıntısı yaşamaktadırlar. Öğretmenler etkinlikler için gereken kaynak, materyal sıkıntısı çekmekte ve etkinlikler öğrencilere kırtasiye yükü getirmektedir. Cinsiyete, mesleki kıdeme ve mezun olunan alana göre farklılaştığı görülmüştür. Merkez ve köylerde programın uygulamasında problem alanlarına göre farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dilmaç (2008), tarafından yapılmış olan çalışmanın amacı sosyal bilgiler programının uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşlerini belirlenmek şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak İstanbul,

Avrupa yakasında içerisinde sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin oluşturduğu 2007–2008 eğitim-öğretim yılında görev yapan toplamda 367 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler araştırmacının geliştirmiş olduğu kırk üç maddeden oluşan ölçme aracıyla toplanmış ve çözümlenmesinde frekans, a.ortalama, s.sapma ve yüzdelerden faydalanılmıştır. Karşılaştırmalarda t-testi ve ANOVA tekniği kullanılmıştır. Programın öğelerinden olan ölçme ve değerlendirme uygulanabilirlik açısından kısmen, diğer öğeler ise uygulanabilir seviyede görülmüştür. Öğretmenlerin görüşlerinde mezun olunan bölüm, kıdem ve eğitim durumu açısından farklılaşmalar görülmüştür.

Başoğlu (2009), çalışmasının amacını yeni sosyal bilgiler programının ve öğretme-öğrenme sürecinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi şeklinde ifade etmiştir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Kütahya merkezinde bulunan 20 ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullarda görevli 30 sosyal bilgiler öğretmeni ve seçkisiz yöntemle belirlenen 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Veriler öğretmen ve öğrenci görüşleri için ayrı hazırlanan ve her ikisi de likert tipinde olan 47 ve 46 maddelik ölçeklerle toplanmıştır. Veri çözümlemesi yüzde, frekans, ANOVA ve t testi ile yapılmıştır. Çalışmanın sonunda genel olarak öğrenci ve öğretmenlerin programa karşı olumlu tutumlara sahip olduğu, öğrencilerin konuları beğendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kara (2013), yapmış olduğu çalışmasında programın kazanım boyutunu ele almış ve çalışmasının amacını, 2004 sosyal bilgiler 7. sınıf programının genel hedefleri de dâhil kazanımlarının ön test-son test sonuçları ve öğretmen görüşlerinin esas alınarak değerlendirilmesi şeklinde ifade etmiştir. Araştırmasında öğrenciler için deneysel yöntem içerisinde yer alan olan ön-son test deseni ile kısmi deneysel yöntem ve öğretmen görüşlerinin tespiti için tarama yöntemi ile anket tekniğinin olduğu karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Adana ili ve bazı ilçelerindeki ilköğretim okullarında çalışan 384 sosyal bilgiler öğretmeni ve Seyhan ilçesinde bulunan bir okulun 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise evrende bahsedilen okullarda görev yapan random olarak seçilen 200 sosyal bilgiler öğretmeni ile evrende adı geçen okuldaki 96 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri öğrenciler için 7. sınıf programındaki hedeflere ilişkin araştırmacı tarafından geliştirilmiş 32 soruluk başarı testi ile öğretmenlerin kazanımlara ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanan 27 maddelik anket formudur. Araştırmacı kazanımların üst

düzye öğrenmeleri hedeflediği, kazanımların üslubundaki esnek ifadelerin çoklu anlamaları ortaya çıkararak kafa karışıklığı yaptığı ama bunun da yaratıcılığa ve yorumlamaya zemin hazırladığı, programın biraz daha geliştirilebilirse noksanlarının giderilebileceği şeklinde sonuç ve önerilerini ifade etmiştir.

Korkmaz (2014), tarafından yapılan çalışmanın amacı Muş'ta bulunan ortaokullarda görevli sosyal bilgiler öğretmenlerinin, programın 5. sınıf düzeyinin öğrenme-öğretme boyutuna ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Muş ilinde çalışan toplam 271 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem ise basit seçkisiz yöntem ile belirlenen 110 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler kişisel bilgiler ve 23 maddeden oluşan anket formu ile toplanmış ve yüzde, varyans analizi ve t testi ile çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması sonucunda programın eğitim durumu öğesinin uygulanabilir olduğu ve öğretmenlerin görüşlerinin yaş, meslek yılı, cinsiyet ve mezun oldukları okulların türü açısından farklılaşmadığı görülmüştür.

Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017), yapmış oldukları çalışmanın amacını 2017 yılında kamuoyuna sunulan sosyal bilgiler taslak programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde değerlendirmek şeklinde ifade etmişlerdir. Nitel araştırma türünde yapılan çalışma, Diyarbakır ilinde görev yapan 4 kadın 6 erkek olmak üzere 10 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşan bir çalışma grubu ile yapılmıştır. Veriler hazırlanan görüşme formundaki açık uçlu sorular ile toplanmış ve çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun programın felsefesini, genel amaçlarını, temel becerilerini, kazanımlar için ders saatlerini, değerlerini, rehberlik anlayışını ve öğrenci seviyesine uygunluğunu olumlu gördükleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2018), yapmış oldukları çalışmanın amacını; 2017 sosyal bilgiler programı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyarak programın durumunu değerlendirmek ve programın gelişimine katkı sağlamak şeklinde ifade etmişlerdir. Çalışmada nitel yöntemlerden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Çalışma grubunu gönüllülük esasına dayalı olarak Sivas'ta görev yapan 110 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Veriler araştırmacıların geliştirdiği yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış formlar ile elde edilmiştir. Öğretmenleri yüzde atmış ile yüz yüze,

yüzde kırkı ile de telefon ile görüşülmüş e-posta yoluyla sorular gönderilmiş ve yanıtlar alınmıştır. Çalışmanın sonuçları hizmet içi eğitimlerin yetersizliği ve eğitimin akademisyenlerce sınıf ortamında uygulamalı verilmesi gerektiği, programın öğrenci seviyesine uygun olmadığı, ders saatlerinin yetersizliği, müfredatın yoğun, kitapların yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin önerileri ise ders saatinin ve Atatürkçülük konularının artırılması şeklinde ifade edilmiştir.

Taş ve Kıroğlu (2018), yapmış oldukları çalışmada 2017 ilkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programını, öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçladıklarını ifade etmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Ordu ili Altınordu ilçesindeki devlet okullarında görevli 568 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Sosyal bilgiler dersinin ilkokulda sadece 4. sınıflarda okutulması nedeniyle araştırmanın örneklemini bu sınıfın derslerine giren 123 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Programı incelemediğini ifade eden 31 öğretmen araştırma kapsamından çıkarılmış ve ölçütlü örnekleme yöntemi ile 92 öğretmenden oluşan çalışma grubu kurulmuştur. Veriler araştırmacıların geliştirdiği kapalı sorulardan oluşan 5'li likert tipi ve geçerlik güvenirlik ölçümlerinin yapıldığı ölçekle toplanmış ve frekans ve yüzdelerle analiz edilmiş, çalışma sonunda programın öğelerine ilişkin olumlu ve olumsuz sonuçlara ulaşılmıştır.

Program ile ilgili olumlu olarak, hedeflerin milli ve manevi değerleri kazandıracak nitelikte, açık ve anlaşılır, içeriğin bireyin ilgi ve gereksinimlerine, gelişim özellikleri ve hazırbulunuşluğuna uygun, eğitim durumlarının çağdaş öğrenme yöntem ve tekniklerine ve stratejilerine uyumlu, öğrenci merkezli, uygulamaya dayalı olması, sınav durumları anlayış, yöntem ve tekniklerinin, hedeflere ve program içeriğine uyumluluğu açısından olumlu sonuçlara ulaşılmıştır.

Program ile ilgili olumsuz olarak da hedeflerin milli eğitimin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olmadığı, içeriğin yoğunluğunun uygun olmadığı, ders sürelerinin öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme için yetersizliği ve sınav durumlarında bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yıldırım ve Çalışkan (2018)'ın yapmış oldukları çalışmanın amacı 2005 ile 2017 programında yer alan değerler ve değerler eğitime ilişkin öğretmen görüşlerini incelemek şeklindedir. Çalışmada nitel yöntemlerden olgu bilimden faydalanılmıştır.

Çalışmada yüz yüze görüşülen öğretmenlerle maksimum çeşitlilik örnekleme, internet üzerinden yapılan görüşmeler için kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. İnegöl’de görev yapan 15 öğretmen ile yüz yüze ve değişik yerlerde görev yapan 30 öğretmen ile internet üzerinden görüşmeler yapılmış ve veriler betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz sürecine görüşmelerden sonra elde edilmiş olan ses kayıtları yazıya çevrilmiş, internet üzerinden toplanan veriler dahil edilmiştir. Elde edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak amacıyla alan uzmanı verileri inceleyip değerlendirmede bulunmuştur. Araştırmada öğretmenlerin program hakkında bilgi sahibi oldukları, çoğunun değerleri incelediği, bazılarının değerler eğitimi ile ilgili akademik yayınları takip ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin değerler eğitiminin önemini vurguladıkları, değerler eğitimi için örnek olay, film, anlatma, hikaye çalışmaları yaptıkları, etkinliklerle değerler eğitimi çalışması yapmadıkları, sosyal bilgileri değer eğitimi dersi olarak gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

2018 programı ile ilgili çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bazı konularda çelişkili sonuçlar çıktığı görülmektedir. Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017)’ın çalışmasında öğretmenler program hakkında ders saatleri, öğrenci seviyesine uygunluğunu açısından olumlu görüş bildirirken, Taş ve Kıroğlu (2018) ve Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2018)’nin çalışmalarında öğrenci seviyesine uygun olmadığı, ders saatlerinin yetersizliği sonucu çıkmıştır. Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2018)’nin çalışmasında hizmet içi eğitimin yetersiz olduğu, Atatürkçülük konularına ağırlık verilmesi, ders kitaplarının yetersiz olduğu sonuçları çıkmıştır. Yıldırım ve Çalışkan (2018), ise programın sadece değerler boyutunu ele almıştır. Programın öğelerine ilişkin en ayrıntılı sonuçlar Taş ve Kıroğlu (2018)’nin 4. sınıf sosyal bilgiler programını sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirdiği çalışmasının sonuçları olduğu düşünülmektedir. Çalışma incelendiğinde çalışmanın önerileri arasında sosyal bilgiler programının ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi önerisi dikkat çekmektedir.

Yenilenen sosyal bilgiler programı 2018-2019 öğretim yılı itibariyle tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlamıştır. Öğretim programlarının izlenmesinde, değerlendirilmesinde programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin rolü artık yadsınamaz bir gerçektir. Programın çok yeni olmasından dolayı uygulamadaki mevcut durumunun görülmesi, eksikliklerinin en hızlı şekilde giderilmesi gerekmektedir. Yaptığımız tez

çalışmasında 2018 sosyal bilgiler öğretim programı, programın uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Ayrıca bu görüşlerin cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yerleşim merkezi değişkenleri açısından farklılaşma durumu incelenmiştir. Daha önce yapılan araştırmalarla konu açısından benzese de yapacağımız araştırmanın evreni, örnekleme ve yöntemi açısından farklılıkları olacaktır. Bilindiği kadarıyla da bu konuda yapılan tez çalışması bulunmamaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlayan sosyal bilgiler öğretim programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara cevap aranacaktır.

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın hedef ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın içerik ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın eğitim durumları (öğretme-öğrenme süreci) ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın ölçme- değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri;
 - a. Cinsiyet
 - b. Eğitim durumu
 - c. Mezun olunan bölüm/program
 - d. Meslekteki kıdem yılı
 - e. Görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri

açısından farklılaşmakta mıdır?

Önem

Eğitim sisteminin asli görevi temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir. Bu amacını öğretim programlarını da kapsayan eğitim programları ile yerine getirmektedir. Bu bağlamda hazırlanan öğretim programlarının da odak noktası değerler ve değerler eğitimidir (MEB, 2018). Eğitim sisteminin bu temel amacını yerine getirmede en büyük görev programların uygulayıcısı olan öğretmenlere düşmektedir.

Bir programının çağa uyum sağlayabilmesi için teknolojik, bilimsel, toplumsal vb. tüm gelişmelere paralel şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Programların uygulamada ne durumda olduğu, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri ile belirlenebilmektedir. MEB (2018)'de yeni sosyal bilgiler programının oluşturulmasında, eksikliklerinin giderilmesinde öğretmen görüşlerinin, akademik çalışmaların önemini vurgulamıştır. Ornstein ve Hunkins (2014, s. 372)'de öğretmenlerin programı benimsemeleri ve öğrencilere programın yeniliklerini benimsetmeleri açısından program geliştirme ve değerlendirme süreçlerine aktif katılımının önemli olduğunu ifade etmiştir.

Yeni program 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaktadır. Program için gereken izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncellemelerin yapılacağı bakanlık tarafından bildirilmektedir. Programın yeni olmasından dolayı uygulamadaki mevcut durumunun görülmesi, eksikliklerinin en hızlı şekilde giderilmesi gerekmektedir. Bu araştırma bir tarafta programın öğretmen gözüyle eksi ve artılarının görülmesini sağlarken diğer taraftan program güncelleme sürecine katkıda bulunabilmesi açısından önemlidir. Ayrıca araştırmanın bulgu ve sonuçlarının, öğretmenlere, idarecilere ve bu konuda çalışmak isteyenlere katkıları olacaktır.

Sayıtlar

- 1.Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin anketteki soruları içten ve objektif cevapladıkları,
- 2.Öğretmenlerin programla ilgili yeterli hizmet içi eğitimi aldığı, yeterli bilgiye sahip olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Tokat il ve ilçe merkezleri ve bağlı bulunan, köy ve beldelerindeki ortaokullarda (5.6.ve 7. sınıf) görevli 157 sosyal bilgiler öğretmeniyle sınırlıdır.
2. Bu araştırma 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim: Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 2013, s. 13).

Eğitim Programı: Eğitim programını öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel 2015, s. 5).

Öğretim Programı: Öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantı düzeneği şeklinde ifade edilmiştir (Demirel 2015, s. 6).

Hedef: Hedef, öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. “*Niçin Eğitiyoruz*” sorusuna yanıt aramaktadır (Ertürk, 2013, s. 25).

İçerik: İçerik, Hedeflere uygun düşecek konular bütünü olarak da ifade edilmektedir. Hedeflere ulaşmak için “*Ne Öğretelim*” sorusuna yanıt aramaktadır (Demirel, 2015, s. 122-127).

Öğrenme-Öğretme Süreci: Öğrenme-öğretme süreci, amaca varmak için hangi öğretme-öğrenme modelleri, strateji ve yöntem seçileceği belirlenmektedir. Program geliştirme çalışmalarının süreç boyutunu oluşturmaktadır. “*Nasıl* ” sorusuna yanıt aranmaktadır (Demirel, 2015, s. 135-152).

Ölçme ve Değerlendirme: Bu öğede kazanımlar tek tek test edilip, istendik davranışların ne kadarının kazanıldığı ve verilen eğitimin kalite kontrolü vurgulanmaktadır (Demirel 2015, s. 5).

Sosyal Bilimler: İnsan merkezli bilim dalları bütünü olan sosyal bilimler (Kabapınar, 2009, s. 5) insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmıştır (Sönmez, 2010, s. 2).

Sosyal Bilgiler: Hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı bir şekilde karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır şeklinde tanımlanmıştır (Öztürk, 2009, s. 4).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim

Bireyin yaşadığı kültürün özelliklerini kazanmasına kültürlenme denilmektedir. Aynı süreç toplum ya da kültür açısından bakıldığında kültürlenme haline gelmektedir. Kültürleme süreci bireyi belli bir yönde değiştirici olacak şekilde ayarlanabilir yani kasıtlıca yapılabilir. Kültürlemenin kasıtlı yapılan biçimi eğitimidir (Ertürk, 2013, s. 8).

Eğitim ile ilgili günümüze kadar çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yapılan bu tanımların çeşitlilik göstermesinin ilk sıradaki sebebi eğitim üzerine eğilen düşünürlerin benimsedikleri felsefeler göre kendince yapılmasını uygun bulduğu eğitimi tanımlamasıdır. Örneğin İdealist anlayışı benimseyenler eğitimi, özgür ve bilinçli insanoğlunun Allah'a olan yükseltici uyum çabalarının bitimsiz süreci olarak, realistler yeni kuşaktaki bireye kültürel mirası aktararak onları yetişkinler toplumuna uyuma hazırlama süreci, pragmatistler ise bireyin yaşantılarını yeniden inşa yoluyla yetiştirme süreci şeklinde tanımlamıştır. Görüldüğü üzere bu tanımlar bireyin dünya görüşünü yansıtan tanımlardır. Eğitimin ne olduğunu en yalın şekilde tanımlamak amacıyla bu zamana kadar yapılan eğitim tanımlarının da temel iştirak noktaları da dikkate alınarak eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci şeklinde tanımlanmıştır (Ertürk, 2013, s. 13).

Bilimde ve genetik mühendisliğinde meydana gelen gelişmeler öğrenmenin, beyinde fiziksel uyarımlar sonucu oluşan biyo-kimyasal değişiklikler sonucu oluştuğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak eğitim fiziksel uyarımlar sonucu, beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci şeklinde de tanımlanmıştır. Tanımda geçen kişide bulunması istenen davranışlar eğitimin hedefleridir. Eğitimde bu hedefleri gerçekleştirmek eğitim programları ile mümkündür (Sönmez, 2010, s. 10).

Eğitim Programı - Öğretim Programı

Eğitim programı kavramı M.Ö birinci yüzyılda Sezar ve askerlerinin yarış yaptıkları oval koğu pistine verilen Latince Curriculum(koğu yolu)'dan gelmektedir. Daha sonra bu kavram izlenen yol anlamıyla eğitimde kullanılmıştır (Demirel, 2015, s. 2).

Eğitim programını öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Tanımında geçen öğrenen yaşam boyu öğrenme arzusunda olan bireyi, okul ifadesi okulda yapılan tüm etkinlikler ve sınıf içi dersleri, okul dışı ifadesi ise okul çevresinde ve program dışında örtük program etkinliklerini kapsadığı ifade edilmiştir. Eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri vardır. Bu öğeler arasındaki dinamik ilişkiler bütününe program geliştirme denilmektedir. Öğelerin herhangi birinde olacak değişikliğin programın tümünü etkilemesinden dolayı dinamik olarak ifade edilmiştir (Demirel, 2015, s. 5). Örneğin programın ilk ve en önemli öğesi olan hedef belirlenmeden diğer öğelere geçilemez. İçerik, öğrenme öğretim süreci hedefe göre seçilip düzenlenir. Ölçme ve değerlendirme ise hedefin gerçekleşme derecesini belirlemek içindir. Hedefte olacak bir sapma tüm öğeleri etkiler (Nas, 2000, s. 44).

Öğretim programı ise okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretilmesiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantı düzeneği şeklinde ifade edilmiştir (Demirel 2015, s. 6). MEB (2017b), öğretim programını en genel tanımıyla öğretmen rehberliğinde öğrencilerin edinmesi hedeflenen temel bilgi ve beceriler çerçevesi şeklinde tanımlamıştır.

Eğitim programı ile öğretim programı çoğu zaman birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bu karmaşayı önlemek için kısaca açıklamak gerekirse eğitim programı, belirlenen hedefler doğrultusunda planlanan tüm etkinlikleri kapsarken, öğretim programı bir eğitim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde ele alınacak konularla ilgili tüm öğretim etkinliklerini kapsamaktadır. Öğrenmeyi kılavuzlama anlamına gelen öğretimde, “nasıl” sorusuna yanıt aranırken eğitim programı “ne” sorusuna yanıt aramaktadır. Özetle eğitim programı bir programlama süreci iken öğretim ise bir yöntemdir (Demirel 2015, s. 6). Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programları oluşturulurken eğitim sisteminin tüm

öğelerinin dikkate alındığını, öğretim programının da bu öğelerin içerisinde olduğunu ve eğitim programlarının öğretim programını da kapsadığını belirtmiştir (MEB, 2018).

Programının Öğeleri

Hedef. Öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. “Niçin Eğitiyoruz” sorusuna yanıt aramaktadır. Hedef yetiştirilecek insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istendik özellikler olarak da ifade edilmektedir (Ertürk, 2013, s. 25; Sönmez, 2010, s. 10). Hedefler, öğretimi yönlendirme, öğretme-öğrenme işleminin yapılması sağlama ve ölçme değerlendirmeye kılavuzluk etme açısından gereklidirler. Hedefler belirgin ve sınıflandırılmış olmasının öğrenme etkinliklerine olumlu şekilde katkısı vardır (Demirel, 2015, s. 95). MEB (2018), hedeflerle ilgili olarak esneklik, güncellik, yansıtıcı sorgulama, geçmiş gelecek bağlantısı, disiplinler arası, yerellik, zaman-süreklilik-değişim gibi ilkelerin dikkate alınması gerekliliğini, gerektiğinde vurgulanan ilkelerin işleniş sürelerinde değişiklikler yapılabileceğini ifade etmiştir.

İçerik. Hedef ve davranışları kazandıracak ünite ve konuların düzenlemesi olarak ele alınabilirken (Sönmez, 2010, s. 56) hedeflere uygun düşecek konular bütünü olarak da ifade edilmektedir. Hedeflere ulaşmak için “Ne Öğretelim” sorusuna yanıt aramaktadır. Bu öğede öğretilecek konular düzenlenmektedir. İçerikte (geçerli) dayanaklı ve (güvenilir) sağlam bilgi bulunmalıdır. İçeriğin amacı, belirlenen amaçlara en ekonomik, en yararlı şekilde nasıl ulaşılacağı olmalıdır. En başta hedefle tutarlı öğrenci için anlamlı olması gereken içerik, genelden özele, somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, öğrenme ilkelerine uygun, çağdaş, bilimsel ve sanatsal bilgiye ters düşmeyen, öğrencinin gelişim ve olgunlaşma düzeyine uygun olmalıdır (Demirel, 2015, s. 122-127; Sönmez, 2010, s. 56). MEB (2018), içeriğin yalın ve değer, beceri, yetkinliklerle bütünlük halinde olmasının gerekliliğini ifade etmiştir.

Eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci). Bu öğede hedefe ulaşmak için hangi öğretme-öğrenme modelleri, strateji, yöntem ve tekniklerin seçileceği belirlenmektedir. Program geliştirme çalışmalarının süreç boyutunu oluşturmaktadır. “Nasıl” sorusuna yanıt aranmaktadır. İstenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan yaşantılar etkili bir biçimde bu aşamada düzenlenir. Öğrenci açısından öğrenme yaşantıları, öğretmen açısından öğretme yaşantılarıdır. Öğrenme yaşantıları

oluşturulurken öğrenme stillerine, strateji ve modellerine dikkat edilmelidir. Öğrenme yaşantıları, öğrenciyi eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye itmeli, ilgilerini çekerek araştırmaya yönlendirmelidir. Öğretme durumlarında ise program öğretene programın ne olduğunu kısaca açıklamalı ve en etkili nasıl öğreteceği konusunda reçete değil ama kısaca anımsatma bilgileri vermelidir. Öğretim hizmeti sırasındaki pekiştirici, ipucu, dönüt, düzeltme ve öğrenci katılımı, öğretim hizmetinin niteliğini artırmaktadır. Belli şartlara sahip olmayan bölgeler veya okullar için alternatif eğitim durumları oluşturulmalıdır (Demirel, 2015, s. 135-152). Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin yansıtıcı düşüncülerinin sağlanması için gerçek problemleri ve çelişkili durumlarla sık sık karşılaşması gerekmektedir (MEB, 2018).

Öğrenme yaşantıları; hedefe görelilik, öğrenciye görelilik, ekonomiklik, diğer yaşantılar ve kaynaşıklık gibi özelliklerine sahip olmalıdır. Hedefe görelilik olması durumu yaşantının geçerli olabilmesi için işe koşulduğu hedefe hizmet etmesidir. Öğrenciye göre olma durumu, öğrencinin beklentilerini tatmin edici, seviyesine ve hazır bulunuşluğuna uygun olmasıdır. Ekonomik olması durumunda ucuza mal edilmesi, bir taşla iki kuş vurması ve istenmedik yan etkilerden arınık olması hususları vardır. Öğrenciye göre olmayan hedefe göre de olmayacaktır bu tip eğitim durumları istenmedik davranışlar ortaya çıkarabilir ve eğitim için bu israftır. Bir yaşantının etkileşimde bulunacağı diğer yaşantılarla da tutarlı olması gerekir. Tutarlı değilse bu da ekonomikliğine olumsuz etki eder. Kaynaşıklık durumunda da belli bir yaşantı geçiren öğrencinin yaşantıyı ilerde tekrarı, artan karmaşıklıklarda kullanılması, diğer yaşantılarla dengeli ve ahenkli olması durumu vardır (Ertürk, 2013, s. 90-100).

Ölçme ve değerlendirme. Bu öğede istendik kabul edilen davranışların kazandırılma durumu ve verilen eğitimin nitelik açısından kontrolü yapılmaktadır (Demirel 2015, s. 5; Nas, 2000, s. 297). MEB (2018), sosyal bilgiler programında, ölçme değerlendirmede bireysel farklılıklardan dolayı azami çeşitlilik sağlanmasının şart olduğunu ifade etmiş, birey, eğitim düzeyi, okul imkânları gibi durumlardan dolayı ölçme ve değerlendirme etkinliğinin özgünlüğünü ve yaratıcılığını öğretmenlere bırakmıştır. Ölçme değerlendirmenin programın tüm öğeleriyle uyumlu olması, kazanım sınırlarını esas alması, süreç boyunca yapılması, bireyim tüm yönleriyle ölçme değerlendirmeye alınması sadece bilişsel olmaması, öğretene ve öğrenenin aktif katılımının gerekliliğini ifade etmiştir.

Sosyal Bilimler

Sosyal bilimlerin doğuşunu tarihin ilk dönemlerinden beri sosyal ve kişisel sorunlara çözüm arama çabaları sağlamıştır. Sorunlar tarihi süreçte arttıkça sosyal bilimlerinde gelişmesi artarak devam etmiştir (Bilgili, 2016a, s. 2-6).

19. yüzyıl sosyal bilimleri oluşturan disiplinlerin teori ve tekniklerinin oluşturulmaya başladığı bir çağdır. Sosyal, ekonomik, siyasi olayların yoğun yaşandığı, sanayi inkılâbının gerçekleştirildiği bu dönemde yaşanan sosyal olaylar, sosyal bilimlerin önemini daha da artırmış bu artışta sorunları bilim kanalı ile çözmenin etkisi olmuştur. Batılı sosyal bilimcilerin teorik ve yöntem çalışmaları sosyal bilimlerin bilim olma özelliğini sağlamıştır. 20. yüzyıldan itibaren tamamen bilimsel bir hüviyet kazanan sosyal bilimler, sistemleşme sürecini tamamlamış ve bilimler sınıflandırmasındaki yerini almıştır. Sosyal bilimlerin diğer bilimlere nazaran daha geç dönemde bilimsel hüviyet kazanması sonucu sosyal bilimciler araştırmalarına model olarak doğa bilimlerini almışlardır (Bilgili, 2016a, s. 17-21).

Tarih ve felsefe ile başladığı kabul edilen, bilimler sınıflandırmasında “insan bilimi” olarak nitelendirilen sosyal bilimlerin çeşitli tanımları mevcuttur (Bilgili, 2016a, s. 2).

Sosyal bilimler kökleri 16. yüzyıldan beri gerçeklik hakkında, bir biçimde deneysel olarak kanıtlanan sistemli, dünya ile ilgili bilgi üretme çabasına dayanmaktadır (Gulbenkian Komisyonu, 2014, s. 12).

Tay (2013, s. 3), sosyal bilimleri insanın insanla ve çevresiyle etkileşiminden doğan bilgilerin insani ve toplumsal yönlerinin kanıtlama temel prensibi ile oluşturulan bilimler topluluğuna denir şeklinde ifade etmiştir.

Karagözoğlu (1966, s. 7), sosyal bilimleri insanoğlu ile ilgisi olan ilim dallarından tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, felsefe, antropoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji ve ekonomi alanlarında yapılan sistemli, teferruatlı ve bilimsel çalışmaların tümüne verilen isimdir şeklinde tanımlamıştır.

Kabapınar (2009, s. 5), sosyal bilimleri, insan merkezli bilim dalları bütünü olarak, insanın insanla, toplumla ve başta devlet olmak üzere diğer kurumlar ile olan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal bilimler insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak da tanımlanmaktadır. Bu gerçekle insanın yaşamı boyunca karşısına çıkan pek çok olguyu içermektedir. Evlenmek, boşanmak vs. pek çok olgu insanın oluşturduğu gerçektir. Ama insanın oluşturduğu her gerçek sosyal bilim kapsamına girmez. Teknoloji insanın oluşturduğu bir gerçektir ancak fen bilimleri kapsamına girer fakat teknolojik gelişmelerin insana etkileri sosyal bilimlerin konusuna girebilir (Köstüklü, 2014, s. 17; Sönmez, 2010, s. 2).

Sosyal bilimler tek başına bir bilim dalı olmadığından dolayı kapsamına giren disiplinler konusunda çeşitli görüşler mevcuttur (Bilgili, 2016, s. 2).

Bilimler tasnifinde insani, beşeri veya davranış bilimleri olarak yer alan sosyal bilimlerin kapsamında fen, matematik, felsefe, güzel sanatların dışında yer alan ve insan tarafından oluşturulan disiplinler vardır. Bu kapsama giren disiplinler ile ilgili olarak en çok kabul gören görüş sosyal bilimlerin ekonomi, sosyoloji, tarih, coğrafya, psikoloji, siyaset bilimi, hukuk, antropoloji, eğitim, halk bilim (folklor), iletişim, etnoloji, sanat tarihi ve arkeolojiden oluştuğudur. UNESCO buna ek olarak uluslararası ilişkiler, suç bilim ve istatistiği de sosyal bilim olarak kabul etmektedir (Bilgili, 2016, s. 2; Köstüklü, 2014, s. 17; Sönmez, 2010, s. 2).

Sosyal bilimler kapsamına giren her disiplinin kendi teorisi ve metotları vardır. Bunun sebebi ise sosyal bilimin tek başına bir bilim olmaması sebebiyle genel bir teori oluşmamasıdır (Bilgili, 2016a, s. 3).

Her sosyal bilim gerçeğin bir kısmını ele alıp incelemiştir. Mesela tarih ulusların geçmişteki yaşamını ile ilgili olguları araştırıp incelerken, ekonomi, üretim, dağıtım, tüketim ilişkilerini ele almaktadır. Psikoloji ise davranışların sebeplerini açıklamaya çalışmaktadır (Sönmez, 2010, s. 2).

Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler ilk olarak 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletlerinde, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlara çözümler üreten sosyal bilimlerin, ürettiği çözüm önerilerini vatandaşlara iletme vasıtası olarak çıkmıştır (Bilgili, 2016a, s. 2).

Bu zamana kadar sosyal bilgilerin ne olduğu sorusuna birbirinden çok farklı cevaplar verilmiş, sosyal bilgilerin amaç, içerik ve yöntemi konusunda uzun bir süre uzlaşılammamıştır (Öztürk, 2009, s. 3). Sosyal bilgilerin tanımının yapılmasındaki en önemli güçlük olarak oluşmuş olduğu sosyal bilim disiplinlerinin her birinin değişik tanımlara sahip olması görülmektedir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s. 5). Bunun yanında iki önemli hususiyet sosyal bilimlerin ayırt edici özelliğidir ki bunlardan biri vatandaşlık kifayeti kazandırması bir diğeri de bütüncül, disiplinler arası bir alan olmasıdır (Doğanay, 2004, s. 16).

Sosyal bilgilerin ne olduğu ile ilgili bu zamana kadar çeşitli tanımlar yapılmıştır. Sosyal bilgilerin için yapılan ilk tanımlardan biri Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından 1916 'da yapılmıştır. Komite sosyal bilgileri; mevzuu doğrudan doğruya insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler şeklinde tanımlanmıştır (Moffatt, 1957, s. 18).

Sosyal bilgilere önemli katkıları olan Barr, Barth ve Shermis sosyal bilgileri, vatandaşlık eğitiminde öğretim amacı için sosyal bilimlerin ve beşeri bilimlerin bir birleşimidir şeklinde tanımlamıştır (Barr, Barth ve Shermis, 2013, s. 16).

Üzerinde geniş mutabakat sağlanan ilk tanımı 1970 yılında Barth ve Shermis tarafından yapılmış ise de sosyal bilgiler alanında çalışan eğitimciler soğuk savaşın sona ermesine yeni tanımlar yapmaya devam etmiştir (Öztürk, 2009, s. 3).

Sosyal bilgiler eğitimcilerinin dünyadaki en büyük meslek örgütü olan NCSS, 1992 yılında sosyal bilgiler eğitiminin ulusal standartlarını belirlerken aynı zamanda bir tanımı da yapmıştır. Yapmış olduğu tanımda sosyal bilgiler; insan ve toplum bilimlerini (çocukların) vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla bütünleştirmektir. Sosyal bilgiler, okul programları içerisinde antropoloji, arkeoloji, iktisat, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerin yanı sıra insan bilimleri, matematik, doğa bilimlerinden uygun içerikler üzerinden koordinasyonunu ve

sistematik bir biçimde incelenmesini sağlar. Sosyal bilgilerin başlıca amacı gençlerin, karşılıklı ilişkilerin olduğu bir dünyada kültürel çeşitliliklere sahip demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararını gözeten bilinçli ve mantıklı karar alma becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktır (National Council of the Social Studies [NCSS] , 1992).

Bakıldığında ülkemizde sosyal bilgiler üzerine çalışmalar yapan uzmanlarında sosyal bilgiler ile ilgili tanımlar yaptıkları görülmektedir.

Karagözoğlu (1966, s. 7), sosyal bilgileri, sosyal bilim çalışmalarından elde edilen bilgilerin öğrencilere öğretilmesi için yapılan öğretim etkinliklerinin yer aldığı ders grubunun adıdır şeklinde tanımlamıştır.

Erden (Tarihsiz, s. 8), sosyal bilgileri, iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler içerisinde yer alan disiplinlerden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal hayatla ilgili temel bilgi, tutum, beceri ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanı şeklinde tanımlamıştır.

Sönmez (2010, s. 3), sosyal bilgileri, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlamıştır.

Daha önce yapılan tanımlardan sonra kapsamlı bir tanım yapma gereği duyan;

Doğanay (2004, s. 17), insanla ilgilenen diğer bilimler ile sosyal bilimlerin yöntem ve içeriklerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı şeklinde sosyal bilgilere bir tanımlama yapmıştır.

Gerek Türk gerekse yabancı bilim adamlarının tanımlarını göz önünde bulundurarak sosyal bilgileri yeniden tanımlayan;

Öztürk (2009, s. 4) ise sosyal bilgileri, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı bir şekilde karar alıp problem çözebilen etkin

vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve insani bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı şeklinde tanımlamıştır.

MEB, davranışçı anlayıştan vazgeçip, yapılandırmacı eğitim anlayışını benimsemesiyle beraber hazırladığı 2005 programında sosyal bilgiler ile ilgili ayrıntılı bir tanım yapmıştır. Bu tanıma göre sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005, s. 51).

MEB, 2015 yılında hazırladığı programda sosyal bilgileri, etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersi şeklinde tanımlamıştır (MEB, 2015, s. 1).

MEB, 2017'de sosyal bilgiler öğretimi taslak programını hazırlamış, hazırlanan bu programda da sosyal bilgileri; toplu öğretim anlayışından hareketle sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirildiği bir derstir şeklinde tanımlamıştır (MEB, 2017a, s. 3).

Sosyal bilgilerin geçirdiği süreç incelendiğinde, sosyal bilgiler ile ilgili farklı yaklaşımların ve anlayışların olduğu bunların ülkelerin eğitim sistemleri, yönetim şekilleri, gelişmişlik düzeylerine göre değiştiği görülmektedir (Aslan, 2016, s. 38).

Barr ve diğerleri (2013, s. 16), sosyal bilgiler öğretiminde üç farklı gelenekten bahsetmiş, bu gelenekleri vatandaşlık aktarımı, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi ve yansıtıcı araştırma olarak adlandırmıştır.

Vatandaşlık aktarımı geleneği, sosyal bilgiler eğitimindeki en eski gelenektir. Bu geleneğin özü kültürün devamı için gereken ve en çok istenen bilgiler, değerler ve becerilerin kasıtlı olarak telkin edilmesidir. Gelenekler içinde halkın lehine olan tek gelenektir. Öğretmen, toplumun kendisinden aktarmasını isteyeceğini düşündüğü çok önemli kültürel öğeleri kelimesi kelimesine aktarmaktadır. Bu geleneğin en temel amacı

olan iyi vatandaş; belli kabul görmüş uygulamalara uyan, belli inançları olan, belli değerlere bağlı, belli etkinliklere katılan ve karakter bakımından normlara uyan kişidir. Öğretmen ise kendisinden beklenenleri aktaran kişidir (Barr ve diğerleri, 2013, s. 18).

Bu gelenekte klasik felsefe hakimdir. Değişim ve gelişimden çok mevcut değerlerin korunmasını esas alır. Öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Öğretmen ideal vatandaşı aktaran öğrenci ise içeriği sorgulamadan alması gereken konumdadır (Doğanay, 2004, s. 20).

Bu anlayışın sosyal bilgilerin ilk ortaya çıkış amacını gerçekleştirmek olduğu söylenebilir. ABD’de sosyal bilgilere 1916’da ihtiyaç duyulmasının nedeni o günlerde toplumsal dönüşüm bunalımından insanları kurtarmak ve “Amerikan Vatandaşlığı” kavramını benimsetmektir (Safran, 2011, s. 8).

Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler geleneği, bu geleneği destekleyenler, bir demokraside vatandaşlık için en iyi hazırlığın sosyal bilimciler tarafından kullanılan düşünme tarzına uygun eğitim olduğuna inanırlar. Karmaşık konular hakkında sosyal bilim adamlarının becerisi ve dikkatliliğiyle düşünen öğrenciler, ileride miras alacakları toplumun işleyişini, yapısını ve sorunlarını en iyi şekilde inceleyebileceklerdir (Barr ve diğerleri, 2013, s. 22).

Bu yaklaşım daha çok ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık akımlarına dayanır. Öğrenci merkezdedir. Öğretmen hissedilir bir otoriteye ve planlama yetkisine sahip olmakla birlikte etkinliklerde aktif olan öğrencidir. Öğrencinin daha çok ne değil nasıl öğrendiğiyle ilgilidir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s. 78-79).

Yansıtıcı araştırma geleneği, yansıtıcı araştırma geleneği 20. yüzyıl başlarından bu yana John Dewey ve onun takipçilerinin felsefesinden gelmektedir. Bu görüşün temel amacı da vatandaşlıktır ama vatandaşlığın anlamı diğer geleneklerden farklıdır. Onlara göre vatandaşlık; mantıklı, iyi düşünülmüş ve dikkatli kararlar verebilme süreciyle ilgilidir. Görüşleri büyük ölçüde aktarım geleneğine tepki olarak oluşmuştur (Barr ve diğerleri, 2013, s. 23).

Bu geleneğe göre, öğrenciler bireysel ve toplumsal problemleri tartışarak ve çözerek eğitildiğinden etkili birer vatandaş olarak toplumsal yaşama hazır hale gelirler.

Bu yaklaşımın yöntemi öğrencinin aktif olarak sorun çözdüğü problem çözüme ve araştırma-inceleme yönetimidir (Tanrıöğren, 2006, s. 16).

Öğretmenler eğitim anlayışına uygun gördüğü bu yaklaşımlardan birini benimseyebilir. Hatta bazı durumlarda ikisini, üçünü kullanabilir. Bu tercihte programdaki amaçlar, içerik ve buna paralel olarak öğretmenin vizyonu ile toplumun okuldan beklentisi rol oynar. Öğretmen kimi zaman tutum ve değer aktarmak amacıyla vatandaşlık aktarımı, bir başka zaman sosyal bilimlerin temel bilgi ve becerilerini kazandırmak üzere sosyal bilim olarak sosyal bilgiler yaklaşımını kullanabilir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s. 78-79).

Tanrıöğren (2006, s. 16), bu yaklaşımlardan en etkilisi sorusu söz konusu olduğunda hepsinin belirli hedefleri gerçekleştirmede bir diğerine üstünlük sağlayabileceğini duyuşsal alanla ilgili bir hedefte vatandaşlık aktarımının diğer yaklaşımlardan etkili olabileceğini söylerken, araştırma-inceleme ve problem çözüme gibi hedefler içinse çok yönlü düşünme yaklaşımının etkili olabileceğini ifade etmiştir.

MEB (2005, s. 51), yukarıda bahsi geçen yaklaşımların üçüne de benimsediğini ifade ederken, MEB (2018, s. 10), ise yukarıda bahsi geçen yaklaşımlardan sosyal bilim olarak sosyal bilgiler geleneği ve yansıtıcı araştırma geleneğine önem verilmesini gerektiğini ifade etmiştir. Öğrencilere sosyal bilimlerin kullandığı bilimsel yöntemlerin sezdirilmesini, yansıtıcı düşüncelerinin sağlanması için de öğrencilerin gerçek hayat problemleri ve çelişkileriyle karşılaştırılmalarının gereğini ifade etmiştir.

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki

Sosyal bilgiler ile sosyal bilimlerin aralarında müteakıl sıkı bir bağ bulunmaktadır. Aralarına kati bir hat çizmek mümkün olmasa da her iki kavram eğitim öğretim açısından değişik şekilde ele alınmakta hedef, yöntem ve muhteva boyutunda aralarında farklılıklar bulunmaktadır (Safran, 2011, s. 10; Köstüklü, 2014, s. 18).

Aralarındaki ilişkiye kısaca bakıldığında, kendi bilgisini üretmediği için bilimsel bir disiplin olamayan sosyal bilgilerin, içerisinde kendi bilgisini üreten bilim dalları olan tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi disiplinlerin bilgilerini aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler bu bilgileri sosyal bilimlerden alırken, sosyal bilimlere ise sosyal bilgiler vasıtası ile öğrencilere ulaşmaktadır. Sosyal bilgiler almış

olduğu bu akademik bilgileri öğrencilere sunarken, öğrencilerin yaşını, bireysel farklılıklarını, ilgi ve ihtiyaçlarını, hazırbulunuşluk düzeyini dikkate almaya çalışmaktadır (Tanrıöğren, 2006, s. 13; Safran, 2011, s. 10; Kabapınar, 2014, s. 2).

Dünyada Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgilerin ders ve müfredat olarak başlangıcı çok eskilere dayanmasa da ilk insandan beri insanlığın yaşadığı fiziki ve sosyal çevresini anlama çabası olmuştur (Yalçınkaya ve Uslu, 2015, s. 28). Bu dersin sınırlarına giren konular en eski çağlardan beri Antik Yunan, Roma ve Çin gibi büyük uygarlıkların okullarında, Herodotus, Thukydides (ykl. MÖ.145-86), Aristo, Platon, Sima Qian (ykl. MÖ 145-86) gibi düşünürlerin öğretmenliği ile okutulmuştur (Bilgili, 2016a, s. 25). Okul geçmişinin Antik Yunan'a kadar inmesine rağmen sosyal bilgilerin sınırlarına giren derslerin okul programlarına girmesi 19. yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde olmuştur (Öztürk, 2009, s. 23).

19. yüzyılda Amerikan toplum liderleri, kültürleri homojenleştirmek, birlikte yaşama bilinci geliştirmek, yeni Amerikan toplumu yaratmak için eğitimi araç olarak görmüşler. Angola Sakson kültür temelli milli bir toplum oluşturmak amacı ile 1892'de Ulusal Eğitim konseyini toplamışlardır. Eğitime yeni biçim ve yön vermek amacıyla toplanan kongrelerin zamanla genişlemesiyle "sosyal bilimler komitesinin" ismi 1913 yılında Tomos Jesse Jonse'nin önerisi ile "sosyal bilgiler komitesi" olarak değiştirilmiştir. Komitenin adının değişmesi ile birlikte ilk kez kullanılan sosyal bilgiler terimi eğitim alanında dikkat çekmiş ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Bilgili, 2016a, s. 26; Evans, 2004; akt. Aslan, 2016, s. 8-9).

Sosyal bilgiler, kavram olarak ise 1916 yılında ilk kez ABD'de Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Aynı komite tarafından sosyal bilgiler ; "mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler" şeklinde tanımlanmıştır (Moffatt, 1957, s. 18). Hazırlanan sosyal bilgiler programında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri çok disiplinli yaklaşımla okutulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli eğitim yaklaşımlarını benimseyen eğitimciler, sosyal bilgilerin gelişmesi için büyük çaba harcamıştır (Safran, 2011, s. 11).

1940'lı ve 1950'li yılların sosyal bilgiler programları tarih ve coğrafya ağırlıklı olmuştur. 1960'ların başından 1970'lerin ortasına kadar sosyal bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve buluş yoluyla öğrenme kuramının da etkisiyle “yeni sosyal bilgiler” adıyla sosyal bilgiler reformu başlamıştır. Reform hareketiyle birlikte sosyal bilgiler dersinin içeriğinde; antropoloji, sosyoloji ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikolojinin yoğunluğu artarken, tarih ve coğrafyanın yoğunluğu azalmıştır. Sosyal bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayanan disiplinler arası bir anlayış benimsenmiştir. Düz anlatım yöntemi yerini araştırma inceleme yöntemine bırakmış, aktif öğrenme ve eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesine ehemmiyet verilmiştir. Yeni sosyal bilgiler anlayışı 1970'lerin sonlarına doğru önemini yitirmiş 1980'lerde öze dönüş hareketi ile birlikte eski geleneksel yaklaşım yeniden benimsenmeye başlamıştır (Erden, Tarihsiz, s. 6; Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s. 14).

ABD'de doğan ve gelişen sosyal bilgiler öğretimindeki çok disiplinli, disiplinler arası anlayış Amerikan sisteminin etkili olduğu Türkiye, Japonya, Güney Kore, Kanada, Avustralya gibi ülkelerce de benimsenmiştir. İngiltere'nin dâhil olduğu pek çok ülkede ise sosyal bilgiler kapsamına giren konular tarih, coğrafya, vatandaşlık olarak ayrı disiplinler şeklinde verilmektedir. Görüldüğü üzere tek disiplinli, çok disiplinli veya disiplinler arası yaklaşımlar etkili vatandaş yetiştirme yöntemlerinin dayandığı felsefeye göre değişebilmektedir (Öztürk, 2009, s. 6; Safran, 2011, s. 14).

Türkiye'de Sosyal Bilgiler

Türklerde sosyal bilgiler eğitiminin temelleri, bir okul vasıtasıyla olmasa bile tarihlerinin ilk dönemlerinden beri vardır. Türklerin yazısız anayasası olan törede insanın toplum içinde nasıl davranması gerektiği, insan, toplum ve devletin birbirleriyle ilişkileri, vazife ve sorumlulukları ifade edilmiştir (Özmen, 2015, s. 7).

Türk eğitim tarihine bakıldığında Selçuklularda nizamiye medreseleriyle beraber İslam tarihi dersi okutulmaya başlamıştır. Osmanlı'da ise ilk olarak Fatih ve Süleymaniye medreselerinde tarih ve coğrafya dersleri okutulmuştur. Coğrafya dersi heyet(sema ve arz), tarih de edebiyat içinde okutulmuştur (Bilgili, 2016a, s. 27).

Osmanlı geleneksel eğitim kurumlarında verilen derslerin sosyal bilgiler kapsamında değerlendirilecek tek boyutu dinsel ve ahlaki değerleri vermeye yönelik konulardan oluşmasıdır. Modernleşme dönemi eğitim kurumlarında da geleneksel

değerlere bağlılık vurgulanırken, batı Avrupa'dan çıkan yeni insan, toplum ve dünya anlayışındaki konulara da yer verilmiş ve bu iki anlayış bir arada bulunmaya devam etmiştir (Aslan, 2016, s. 19).

Osmanlı devletinde eğitimi modernleştirme girişimlerinin ilk örnekleri askeri alanda görülmüştür. Sosyal bilimler Türkiye'ye Osmanlı ordusunu modernleştirmek için açılan askeri okullar vasıtasıyla girmiştir. Bu dönemde açılan Mühendishaneler ve Mektebi Tıbbiye'de sosyal bilgiler ve sosyal bilimler konularına ait derslere bu okulların öğretim programlarında yer verilmiştir. Bu okulların öğrencilerinin analiz, sentez ve yorumlama gibi zihinsel becerilerini geliştirmeleri için tarih, coğrafya, felsefe, edebiyat derslerine ilk kez yer verilmiştir (Aslan, 2016, s. 20).

Tanzimat Fermanının 1839'da ilan edilmesinden sonra açılan rüştiyeler, sıbyan mektepleri ile askeri okullar arasında bir kurum olmuş, bu okullarda coğrafya ve tarih dersi okutulması öngörülmüştür. 1869'da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde de sıbyan mekteplerinde tarih ve coğrafya derslerinin verilmesi düşünülmüştür. Aynı nizamname ile 1845'te açılan idadilerin programlarında tarih ve coğrafya dersleri yer almıştır (Bilgili, 2016a, s. 27).

II. Abdulhamid zamanında (1876-1909) ilk defa, sosyal bilgiler dersinin kapsamına giren dersler maarif nezaretine yeni yöntemlere uygun eğitim yapan iptidailerin programında yer almıştır. 1904 'te tüm okullar için yayınlanan yeni bir programda yalnız Muhtasar Tarih-i Osmani dersi bulunmaktaydı. 1913 tarihli Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Mukavvati kanunu ile tarih ve coğrafya derslerinden başka Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye ilköğretim programına konmuştur. Balkan savaşlarından sonra Tanzimat dönemine kadar etkili olan Osmanlıcılık ve İslamcılığın yerini Türkçülük ideolojisi almıştır (Öztürk, 2009, s. 26).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde 1924 programında cumhuriyet ve yakın tarih konularına yoğunluk verildiği görülmektedir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000, s. 35-36).

1926 yılı müfredatında ilk mekteplerin amacı genç neslin (topluma) intibakını sağlayarak iyi vatandaş yetiştirmek şeklinde belirlenmiş (Aslan, 2016, s. 25). Daha önceki programda yer alan “musahabat-ı ahlakiye” ve “malumat-ı vataniye” dersleri

birleştirilerek yurt bilgisi adıyla tek ders olarak yer almış ve bu programdan sonra yapılan tüm programlarda coğrafya ve tarihin yanında yurt bilgisi dersi yer almıştır. 1926 programı zaman zaman yapılan ekleme ve çıkarmalarla 1962 yılına kadar gelmiştir. 1962 yılında yayınlanan ilkokul program taslağında disiplinler arası bir yaklaşımla tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersi birleştirilip “toplum ve ülke incelemeleri” adını almıştır. 1968 yılına gelindiğinde ise yapılan değişiklik ile tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi adıyla okutulan dersler birleştirilerek “Sosyal Bilgiler” adını almıştır. ABD’de olan temele dönme hareketinden ülkemizde etkilenmiş 1985 sosyal bilgiler dersi yerini milli tarih ve milli coğrafyaya bırakmıştır. 1992 yılında da yeni vatandaşlık programı uygulamaya başlanmıştır. Sekiz yıllık zorunlu eğitim ile birlikte 1997 yılında milli tarih ve milli coğrafya dersleri kaldırılmış bir yıl sonra sosyal bilgiler yeniden program olarak yürürlüğe girmiştir. 1998 de mili tarih ve milli coğrafya yerine yürürlüğe giren program ezberci eğitimin yerine günün ihtiyaçlarına uygun, öğretimin kalitesini yükseltmeyi amaçlamıştır (Bilgili, 2016a, s. 28-29).

Sosyal bilgiler öğretim programlarına genel olarak bakıldığında, 1926’da tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleriyle başlayan, 1968 yılından itibaren sosyal bilgiler olarak devam eden bu derslerin amacı, felsefesi, içeriği ve öğretim yöntemleri açısından fazla bir değişikliğe uğramadan 2000’li yıllara kadar geldiği görülmektedir (Aslan, 2016, s. 31; Bilgili, 2016b, s. 36).

YÖK ve Dünya Bankasının Milli Eğitimi Geliştirme projesi ile ilk ve orta dereceli okulların öğretim programlarında yer alan derslerin eğitimi öğretimi konusunda uzman yetiştirilmesine önem vermesi sosyal bilgilere önemli katkılar sağlamıştır. Bu amaçla ABD ve İngiltere gibi ülkelere lisansüstü eğitimi için öğrenciler gönderilmiş ve bu öğrencilerin dönüşüyle birlikte özel alanların eğitimi, sorunları ve sorunlara çözüm önerilerini konu alan akademik çalışmalara ilgi artmıştır (Aslan, 2016, s. 31). Bu ilginin bir sonucu ve bilimsel teknolojik gelişmelerin ülkemize yansımalarının etkileri ile MEB 2004 yılında tüm ilköğretim programlarını kapsayacak bir değişikliğe gitmiştir. Hazırlanan program 2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot okullarda 2005-2006 eğitim öğretim yılında tüm okullarda uygulamaya konulmuştur (Bilgili, 2016b, s. 36). Bu yıllara gelinceye kadar uygulanan öğretim programlarının temel felsefesinin daimcilik ve esasıcılık temelinde olduğu görülmektedir (Tay, 2013, s. 15).

Sosyal bilgiler programında yapılan en köklü değişiklik Milli Eğitim Bakanlığının 2004 yılında yapılandırmacı eğitim felsefesini benimsemesiyle olmuştur. MEB, 2005 programı ile öğrencilerde öğrenmeyi öğrenme, sorun çözme ve karar verme becerilerinin geliştirmesine imkân veren bir öğretim programına gereksinim duyulduğunu belirtmiştir. Davranışçı yaklaşım terk edilmiş, yerini yapılandırmacı yaklaşıma bırakmıştır. Bu yaklaşım bireyin tecrübelerine, bilginin taşıdığı değere önem veren, bireyin hayata etkin katılımını, problem çözmesini destekleyen ve geliştiren bir yaklaşımdır (MEB, 2005, s. 50-51).

2005 sosyal bilgiler programı 4. ve 5. sınıf ile 6. ve 7. sınıf olmak üzere iki ayrı şekilde (1997’de zorunlu eğitim ile geçilen 8(5+3) sistemine göre) düzenlenmiştir. İlköğretim kapsamına giren 4. ve 5. sınıf programını sınıf öğretmenleri, 6. ve 7. sınıf programlarını sosyal bilgiler öğretmenleri yürütmüştür. 11 Nisan 2012’de kabul edilen kanun ile ülkemizde daha önce 8 yıl olan zorunlu eğitim 12 (4+4+4) yıla çıkmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle geçerli olan bu kanuna göre ilkokul (1,2,3,4,) şeklinde ortaokul (5,6,7,8) şeklinde lise ise (9,10,11,12) şeklinde düzenlenmiştir. Sosyal bilgiler dersindeki en önemli değişim daha önce ilköğretim kapsamına giren 5. Sınıf sosyal bilgiler programını kanunla beraber ortaokul kapsamına girdiği için artık sosyal bilgiler öğretmenlerinin yürütmesidir (Yalçınkaya ve Uslu, 2015, s.38).

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Milli Eğitim Bakanlığının eğitim felsefesinde yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi ile programları geliştirme, yenileme ve güncelleme çalışmaları 2005’de başlamış 2015-2016 eğitim öğretim yılında tamamlanmıştır. 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren farklı bir boyut kazanarak kapsamlı bir şekilde bir yenileme çalışmasına gidilmiştir. Yenileme çalışmasına gidilme sebebi, sosyokültürel hayat, bilim ve teknolojiadaki hızlı değişim ve gelişmeler, toplumun ve ferдин ihtiyaç duyduğu vasıfların da farklılaşmasına sebep olmaktadır. Bu farklılaşma ise tabii olarak çağın gerekliliklerini karşılayabilecek fertlerin yetiştirilmesini sağlayacak olan müfredatların yenilenmesi ve güncellenmesi ihtiyacını doğurmaktadır şeklinde açıklamıştır. Bu çalışmalara başlanmasında kalkınma planları, 64 ve 65. hükümetlerin eylem planları, uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınavların sonuçları, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ile gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar etkili olmuştur. Çalışmalar yapılırken farklı ülkelerin güncellenen

programları incelenmiş, farklı kişi ve kurumların raporları, yurt içi yurt dışı akademik yayınlar, anketler, öğretmen, yönetici ve akademisyen görüşleri dikkate alınarak, hazırlanan taslak kamuoyuna sunulmuş, sosyal medya gibi platformlarda etkileşimler kurulmuştur (MEB, 2017b).

Bütün müzakerelerden sonra 51 program ile 176 ders programı yenilenmiştir. Yenilenen programlar 2017-2018 eğitim öğretim yılında, 1, 5 ve 9. sınıflarda uygulanmıştır. Bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, bakanlığın ilgili birimlerinde ki uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programları gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında ise tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2017b; MEB, 2018).

Programların zamanla değişmesi kaçınılmaz olduğu gibi yerine yenilerinin getirilmesi de kaçınılmazdır. Bulunduğu zamanın şartlarında en mükemmeli yakalamak adına hazırlanan programlar, zaman içinde gelişme ve değişimlere bağlı olarak anın ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmektedir. Bu da her programın zamanla ve zaman içinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Tay, 2017). 2018 sosyal bilgiler programı anın ihtiyaçlarını karşılamada sürekliliği sağlamak adına, izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncellemelere açık hale getirilmiştir. Böylece programın bilimsel, sosyal, teknolojik gelişme ve ihtiyaçlara koşutluluğunun sürekliliği sağlanmıştır (MEB, 2018).

Yenilenen sosyal bilgiler öğretim programının içeriğine bakıldığında ilk olarak öğretim programlarının genel olarak ne olduğu, neyi amaçladığı, öğretim programlarının genel perspektifi (değerler ve yetkinlikler), ölçme değerlendirme yaklaşımları, gelişimsel boyutu ve programın güncellenme süreci hakkında bilgiler verilen sonuç bölümü olduğu görülmektedir. Bu öğretim programlarının genelini kapsayan açıklamalardan sonra sosyal bilgiler kısmına geçilmiştir. Bu kısımda da sosyal bilgiler öğretim programının özel amaçları, sosyal bilgiler programındaki temel beceri ve değerler, programda dikkat edilecek hususlar, öğrenme alanları ve 4-7 sınıf sosyal bilgiler kazanım ve açıklamaları olduğu görülmektedir.

MEB (2018), tarafından programların yapısı hakkında genel bir açıklama yapılmış, yenilenen öğretim programlarının, bilgiyi aktaran değil, bireysel farklılıkları

dikkate alan, değer ve beceri kazandırma amacıyla sade ve anlaşılır, kazanımların özelliklerine göre sarmal ve bütünsel anlayışın temele alındığı, kazanımların ilgili disiplinin yetkin, güncel ve gerçek hayatla ilişkiler kurulabilecek nitelikte olduğu, içeriğinin yalın ve değer, beceri ve yetkinliklerle bütünlük halinde, üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, transfer edilebilir, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir bütün olduğunu ifade etmiştir.

Programların Perspektifi

Eğitim sisteminin temel amacı değerler ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Değerler ve yetkinlikler öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırılmaya çalışılan bilgi, beceri ve davranışlar ile bir bütün içinde olmalıdır. Bu bağlamda öğretim programlarının her birinde ve her birimde ortak olarak adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, olmak üzere 10 kök değer belirlenmiştir. Bu değerler tüm öğretim öğrenme süreci içerisinde hem kendi başlarına hem de diğer alt değerlerle ilişkilendirilerek verilmedir (MEB, 2018)

Değerlerin ayrılmaz parçası, eylemsel bütünlüğü, pratiğe geçmiş hali olarak ifade edilen ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) tarafından belirlenen 8 ana yetkinlik ise; anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim-teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade şeklinde programda yer almıştır (MEB, 2018).

Programların Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

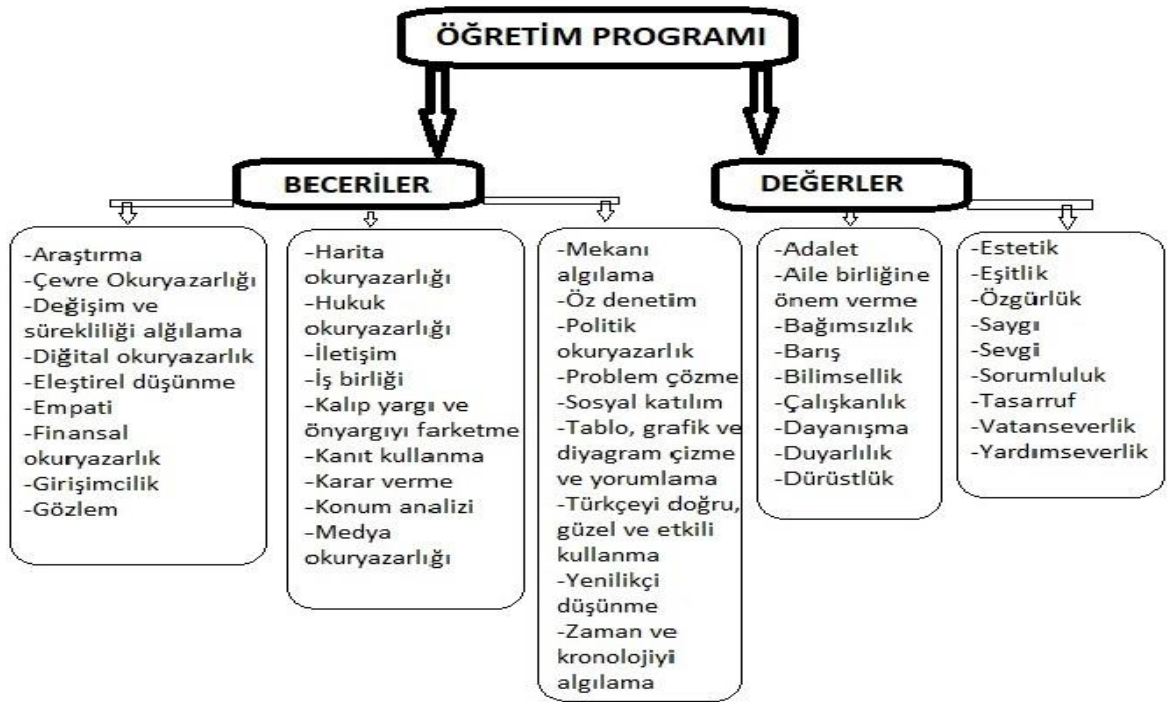
Programın ölçme ve değerlendirme yaklaşımı çeşitlilik ve esneklik temelindedir. Ölçme değerlendirmede etkinlik öğretmenden beklenmektedir. Uygulamada uygulayıcıya sınır çizilmemekte, öğretmenin yaratıcı ve özgün olması istenilmektedir. Programda bireysel farklılıkların, kazanım ve açıklamaların sınırlarının, öğretmen ve öğrencilerin sürece aktif katılımının esas alındığı görülmektedir. Programa göre ölçme değerlendirme eğitim süresi boyunca yapılmalı, çeşitli ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılmalı, ölçümler tek bir özelliği değil bilişsel, duyuşsal, eylemsel olarak bir bütün şeklinde, öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımı sağlanmalıdır (MEB, 2018).

Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları

Öğretim programları geliştirilirken gelişim ilkelerinin dikkate alındığı, bu bağlamda gelişimin hayat boyu sürmesi, gelişimin evreler halinde olduğu ve bireylerin gelişimsel özelliklerinin farklı olduğu, gelişim dönemlerinin ardışık ve değişmeyen sıra izlediği, gelişimin bir bütün olduğu ve farklı gelişim alanlarının birbirlerini etkilediği, kritik dönemler dikkate alınarak programın yapılandırıldığı ifade edilmiştir (MEB, 2018).

Temel Beceri ve Değerler

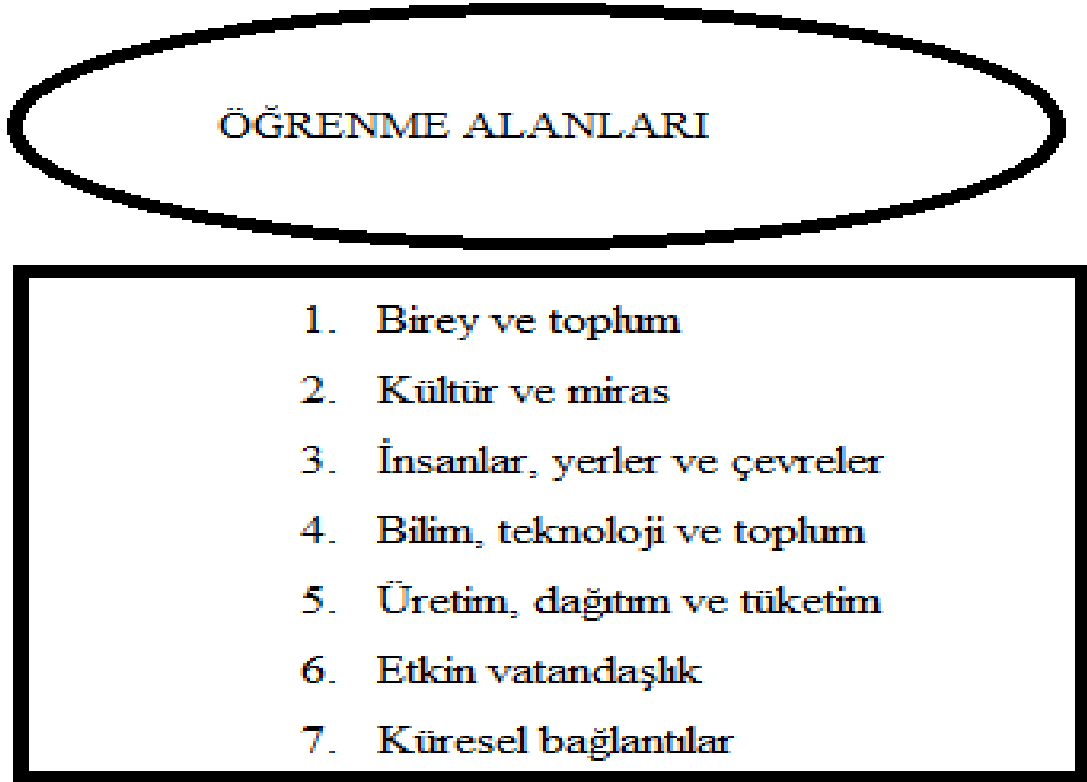
Yeni programda TYÇ ile uyumlu 27 beceri, 18 değer olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Programda Yer Alan Beceri ve Değerler

Öğrenme Alanları ve Kazanımlar

Programda öğrenme alanları; birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapı şeklinde tanımlanmış ve programın içeriğinin 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırıldığı ifade edilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Programda Yer Alan Öğrenme Alanları

Programda öğrenme alanları her sınıf (4.5.6.7. sınıflar) düzeyinde aynı isimle yer almıştır. Bu öğrenme alanlarının içerisinde yapısına uygun olan değerler, beceriler, kazanımlar ve kazanımlarla ulaşılmak istenen amaca kılavuzluk edecek açıklamalar bulunmaktadır. Kazanımların sınıflara göre dağılımı 4. sınıfta 33, 5. sınıfta 33, 6. sınıfta 34, 7. sınıfta 31 olmak üzere toplam 131 şeklindedir.

4. sınıf kazanımlarının öğrenme alanlarına göre dağılımına bakıldığında, birey ve toplum öğrenme alanında: 5, kültür ve miras öğrenme alanında:4, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında:6, bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında:5, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında: 5, etkin vatandaşlık öğrenme alanında: 4, küresel bağlantılar öğrenme alanında: 4 olmak üzere toplamda 33 kazanım bulunmaktadır.

5. sınıf kazanımlarının öğrenme alanlarına göre dağılımı, birey ve toplum öğrenme alanında: 4, kültür ve miras öğrenme alanında:5, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında:5, bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında:5, üretim, dağıtım ve

tüketim öğrenme alanında: 6, etkin vatandaşlık öğrenme alanında: 4, küresel bağlantılar öğrenme alanında: 4 olmak üzere toplamda 33 kazanım bulunmaktadır.

6. sınıf kazanımlarının öğrenme alanlarına göre dağılımı, birey ve toplum öğrenme alanında: 5, kültür ve miras öğrenme alanında:5, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında:4, bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında:4, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında: 6, etkin vatandaşlık öğrenme alanında: 6, küresel bağlantılar öğrenme alanında: 4 olmak üzere toplamda 34 kazanım bulunmaktadır.

7. Sınıf kazanımlarının öğrenme alanlarına göre dağılımı ise, birey ve toplum öğrenme alanı: 4, kültür ve miras öğrenme alanı:5, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı:4, bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı:4, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı: 6, etkin vatandaşlık öğrenme alanı: 4, küresel bağlantılar öğrenme alanı: 4 olmak üzere toplamda 31 kazanım şeklindedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma modeli, evren-örneklem, ölçme araçları, veri toplama süreci ve verilerin nasıl analiz edildiği hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Bu tip araştırmalar, değişkenler arası ilişkilerin test edilmesini ve sayısal verilerin çözümlenmesini sağlamaktadır (Creswell, 2013, s. 4). Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da şimdi var olan bir halin, olduğu gibi betimlenmesini amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın konusu olan obje veya kişi kendi koşullarında var olduğu gibi tanımlanmaktadır (Karasar, 2014, s. 77).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim öğretim yılında Tokat merkez, ilçe, belde ve köylerinde görev yapmakta olan 236 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu yöntemde, evrende yer alan tüm elemanların seçilme şansı birbirlerine eşittir (Karasar, 2014, s. 113). Bu yol ile evrende yer alan 164 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmış; yanlış ve eksik kodlamadan dolayı araştırmaya katılan 7 öğretmen değerlendirmeye alınmayarak, araştırma 157 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik özellikler aşağıda yer alan tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		F	%
Cinsiyet	Kadın	67	42.7
	Erkek	90	57.3
	Ön lisans	-	-
Eğitim durumunuz	Lisans	140	89.2
	Yüksek lisans	17	10.8
	Doktora	-	-

	Öğretmen Okulu	-	-
	Eğitim Enstitüsü	-	-
Mezun olduğunuz bölüm/program	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.5
	Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	146	93
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.5
	Diğer	3	2.0
	0-5	44	28
Mesleki kıdem	6-10	64	40.8
	11-15	22	14
	16-20	17	10.8
	21- Üzeri	10	6.4
Okulun bulunduğu yer	Köy	40	25.5
	Belde	12	7.6
	İlçe Merkezi	60	38.2
	İl Merkezi	45	28.7
	Toplam	157	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %42.7'sinin kadın, %57.3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %89.2'sinin lisans mezunu, %10.8'inin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %93'ünün eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği, %2.5'inin eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği mezunu olduğu, %2.5'inin fen edebiyat fakültesinden mezunu olduğu son olarak geriye kalan %2'sinin ise diğer bölüm ve programlardan mezun olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımı incelendiğinde, %28'inin 0-5 yıl, %40.8'inin 6-10 yıl, %14'ünün 11-15 yıl, %10.8'inin 16-20 yıl ve %6.4'ünün ise 21 yıl ve üzeri süre ile mesleki kıdeme sahip olduğu görülmüştür. Son olarak öğretmenlerin %25.5'i köy, %7.6'sı belde, %38.2'si ilçe merkez ve %28.7'sinin il merkezinde görev yaptığı görülmektedir.

Ölçme Araçları

Bu araştırmada Taş ve Kiroğlu (2018)'nin, geliştirdiği ve 2017 ilkököl sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı çalışmasında kullandığı kapalı uçlu soru maddelerinden oluşan beşli likert tipi “*Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği*” kullanılmıştır. Bu ölçeğe, sosyal

bilgiler öğretmenlerinin bazı özellikleri (cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve görev yapılan okulun konumu) ile öğretim programına yaklaşımları arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla kişisel bilgiler bölümü eklenmiştir. Ölçeğin ilk bölümünü kişisel bilgileri içeren sorular, ikinci bölümünü öğretim programının öğeleri olan hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme ile ilgili 28 kapalı uçlu soru maddesinden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklindedir.

Taş ve Kıröglü (2018), ölçek geliştirme süreci ile ilgili olarak, madde havuzu oluşturma, uzman görüşü alma, ön sınamaya, asıl uygulama ve güvenilirlik hesaplaması aşamalarının esas alındığını belirtmiştir. Bu bağlamda kapsam geçerliğini sağlamak adına, uzman görüşlerine başvurulduğunu, uzmanların üzerinde %100 mutabakat sağladığı, dil kuralları ve hedef kitleye uygunluğu açısından uygun olan maddelerin ölçekte kaldığını, ön sınamaya sonucu amaca hizmet etmeyen maddelerin ölçekten çıkarıldığını ve ölçeğin nihai hali Cronbach's Alpha katsayısının 0.91 olduğu ifade etmiş olup, ölçeğin 0.80 ile 1.00 arası değer almasının yüksek derecede güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2’de araştırmaya ait ölçeğin tümünün ve ölçek içerisinde yer alan dört boyutun ayrı ayrı güvenilirlik katsayıları verilmiştir.

Tablo 2. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Boyut	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Ölçek (4 Boyut)	28	0.97
Hedef	7	0.91
İçerik	8	0.92
Eğitim durumları	7	0.90
Ölçme ve değerlendirme	6	0.91

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini incelemek için Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Cronbach Alfa katsayısının 0.80 ve 1.00 arası bir değer alması ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Uzgören, 2012, s. 54). Tablo 2 incelendiğinde hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme boyutları için

hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırası ile 0.91; 0.92; 0.90 ve 0.91'dir. Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Güvenilir bir test veya ölçek, benzeri şartlarda tekrar uygulandığında benzeri sonuçları verir. Bir test veya ölçek ne derece güvenilir ise ondan elde edilen veriler de o derece güvenilirdir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010, s. 122). Görüldüğü üzere ölçeğin ilk ölçümle benzer güvenilirlik katsayı oranları verdiği görülmüştür.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılacak anket formları evrendeki sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmadan önce Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için gereken izinler alındıktan sonra uygulanmaya başlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine anket uygulamaları öğretmenlerin program hakkında daha kapsamlı ve bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi açısından şubat ve mart ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Ölçekte bulunan maddelerin doldurulmasının 20 dakika süreceği öngörülmüş ve anket uygulamaları öğretmenlere e-posta uzantısı olarak gönderilmiş elektronik ortamda anketlerin uygulanması sağlanmıştır. Evren içerisinde yer alan 236 öğretmenden 164'üne ulaşılmış, 7 öğretmen yanlış ve eksik kodlamadan dolayı kapsamdan çıkarılmış ve çalışma 157 öğretmen ile tamamlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğe vermiş olduğu cevapların dağılımını yüzde-frekans analizi ile belirlenmiştir. Öğretmenlerin programın öğeleri ile ilgili görüşlerini değerlendirmek için betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programını değerlendirmek için öğretmenler, programın; hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine puanlar vermiştir. Elde edilen bu puanları; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olduğu bölüm, mesleki kıdem ve görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim birimi değişkenlerine göre karşılaştırmak için parametrik testlerden faydalanılmıştır.

Parametrik analiz teknikleri kullanılmadan önce karşılanması gereken varsayımlar kontrol edilmiştir. Ölçekten elde edilen puanlara ait çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak normal dağılım varsayımı kontrol edilmiştir. Bu değerlerin ± 1

aralığında bulunması normal dağılım için yeterli görülmektedir (George ve Mallery, 2010). Hesaplanan değerlerin belirtilen aralıkta yer aldığı, normal dağılım varsayımının karşılandığı anlaşılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişken	N	Çarpıklık		Basıklık	
		Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Hedef	157	-0.03	0.19	-0.64	0.38
İçerik	157	0.14	0.19	-0.66	0.38
Eğitim durumları	157	-0.07	0.19	-0.74	0.38
Ölçme ve değerlendirme	157	0.12	0.19	-0.55	0.38

Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Kullanılan parametrik analiz teknikleri Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Kullanılan Testler

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Kullanılan Test
Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden elde edilen puanlar	Cinsiyet	Bağımsız örneklem t testi
	Eğitim durumunuz	
	Mezun olduğunuz bölüm/program	Tek yönlü varyans analizi
	Mesleki kıdem	
	Okulun bulunduğu yer	

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlere uygulanan Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Verilerin analiz edilmesi sürecinde; yüzde-frekans analizi, betimsel analizler ve parametrik analiz teknikleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolara dönüştürülmüş ve açıklanmıştır.

Tablo 5. Programın Hedef Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Hedef		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
1. Program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	f	4	13	43	70	25		
	%	2.5	9.6	27.4	44.6	15.9	3.61	0.95
2. Program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygundur.	f	4	16	28	71	38		
	%	2.5	10.2	17.8	45.2	24.2	3.78	1.00
3. Program hedefleri; bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır.	f	3	27	43	52	32		
	%	1.9	17.2	27.4	33.1	20.4	3.52	1.05
4. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir.	f	11	41	48	43	14		
	%	7.0	26.1	30.6	27.4	8.9	3.05	1.08
5. Program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemiştir.	f	7	38	46	47	19		
	%	4.5	24.2	29.3	29.9	12.1	3.21	1.08
6. Program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum.	f	15	42	38	48	14		
	%	9.6	26.8	24.2	30.6	8.9	3.02	1.14
7. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir.	f	6	39	47	46	19		
	%	3.8	24.8	29.9	29.3	12.1	3.21	1.06

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin; %44.6'sının “program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir”, %45.2'sinin “program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygundur”, %33.1'inin “program hedefleri; bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır”, %29.9'unun “program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı

hedeflemiştir” ve %30.6’sının “program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum” ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin; %30.6’sı “program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir” ve %29.9’u “program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir” ifadelerine ise *kararsızım* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, genel olarak, öğretmenlerin büyük bir oranının programın hedef ögesinin kriterlere uygunluğu konusunda olumlu görüşler belirttiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Programın İçerik Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

İçerik		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
8. Program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	f	5	30	33	71	18		
	%	3.2	19.1	21.0	45.2	11.5	3.42	1.02
9. Program içeriği, program hedefleri ile uyumludur.	f	4	28	43	60	22		
	%	2.5	17.8	27.4	38.2	14.0	3.43	1.02
10. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır.	f	24	55	37	28	13		
	%	15.3	35.0	23.6	17.8	8.3	2.68	1.17
11. Program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum.	f	40	37	37	31	12		
	%	25.5	23.6	23.6	19.7	7.6	2.60	1.26
12. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır.	f	13	58	37	38	11		
	%	8.3	36.9	23.6	24.2	7.0	2.84	1.09
13. Program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	20	52	34	43	0		
	%	12.7	33.1	21.7	27.4	5.1	2.78	1.13
14. Program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığını düşünüyorum.	f	8	44	39	54	12		
	%	5.1	28.0	24.8	34.4	7.6	3.11	1.06
15. Program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir.	f	12	34	47	50	14		
	%	7.6	21.7	29.9	31.8	8.9	3.12	1.09

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin; %45.2’si “program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir”, %38.2’si “program içeriği, program hedefleri ile uyumludur”, %34.4’ü “program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun

hazırladığını düşünüyorum” ve %31.8’i “program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir” ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap vermiştir.

Öğretmenlerin; %35.0’ının “program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır”, %36.9’unun “program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır”, %33.1’inin “program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum”, ifadelerine *katılmıyorum*; %25.5’inin ise “program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum” ifadesine *kesinlikle katılmıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, öğretmenlerin büyük bir oranının, programın içerik ögesinin kriterlere uygunluğu konusunda kısmen olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Programın Eğitim Durumları Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Eğitim durumları		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
16. Programın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır.	f	5	35	40	64	13		
	%	3.2	22.3	25.5	40.8	8.3	3.28	1.00
17. Öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur.	f	13	41	46	44	13		
	%	8.3	26.1	29.3	28.0	8.3	3.01	1.10
18. Öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır.	f	12	45	54	35	11		
	%	7.6	28.7	34.4	22.3	7.0	2.92	1.04
19. Öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmıştır.	f	12	38	45	47	15		
	%	7.6	24.2	28.7	29.9	9.6	3.09	1.10
20. Öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum.	f	12	45	40	46	14		
	%	7.6	28.7	25.5	29.3	8.9	3.03	1.11
21. Öğrenme-öğretme süreci, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmiştir.	f	8	46	42	49	12		
	%	5.1	29.3	26.8	31.2	7.6	3.07	1.05
22. Öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmuyorum.	f	21	17	15	19	85		
	%	13.4	10.8	9.6	12.1	54.1	3.82	1.50

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin; %40.8'inin “programın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır”, %29.9'unun “öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmıştır”, %29.3'ünün “öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum” ve %31.2'sinin “öğrenme-öğretme süreci, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmiştir” ifadelerine *katılıyorum*; %54.1'inin ise “öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmuyorum” ifadesine *kesinlikle katılıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin; %29.3'ü “öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur” ve %34.4'ü “öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır” ifadelerine *kararsızım* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, öğretmenlerin büyük bir oranının programın eğitim durumları ögesinin kriterlere uygunluğu konusunda olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Programın Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Ölçme ve değerlendirme		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
23. Programda, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir.	f	7	35	44	56	15	3.23	1.04
	%	4.5	22.3	28.0	35.7	9.6		
24. Ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum.	f	5	32	45	58	17	3.31	1.01
	%	3.2	20.4	28.7	36.9	10.8		
25. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	3	35	55	50	14	3.23	0.96
	%	1.9	22.3	35.0	31.8	8.9		
26. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	7	35	51	52	12	3.17	1.00
	%	4.5	22.3	32.5	33.1	7.6		
27. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum.	f	20	56	44	27	10	2.68	1.09
	%	12.7	35.7	28.0	17.2	6.4		
28. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum.	f	34	46	30	34	13	2.65	1.26
	%	21.7	29.3	19.1	21.7	8.3		

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmenlerin; %35.7'sinin “programda, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir”, %36.9'unun “ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum” ve %33.1'inin “programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum” ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin; %35.0'ı “belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum” ifadesine *kararsızım*; %35.7'si “ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum” ve %29.3'ü ise “programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum” ifadesine *katılmıyorum* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, programın ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin özellikle; bireysel farklılıkları dikkate alması ve süre açısından uygulanabilir olması konusunda öğretmenlerce yeterli görülmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Betimsel Analizi

Değişken	N	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Ss
Hedef	157	1.14	5.00	3.34	0.85
İçerik	157	1.13	5.00	3.00	0.90
Eğitim durumları	157	1.00	5.00	3.17	0.91
Ölçme ve değerlendirme	157	1.00	5.00	3.05	0.89

Tablo 9 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların sırasıyla 1.14-5.00; 1.13-5.00; 1.00-5.00 ve 1.00-5.00 aralığında değiştiği anlaşılmaktadır. Hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalaması sırasıyla 3.34 ± 0.85 ; 3.00 ± 0.90 ; 3.17 ± 0.91 ve 3.05 ± 0.89 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen ortalamalar dikkate alındığında, öğretmen görüşlerine göre öğretim programın hedef ve eğitim durumları öğesinin kriterlere uygunluğu yüksek düzeyde; içerik ve ölçme ve değerlendirme öğesinin kriterlere uygunluğu ise orta düzeydedir.

Tablo 10. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Hedef	Kadın	67	3.23	0.90	-1.47	0.43
	Erkek	90	3.43	0.81		
İçerik	Kadın	67	2.84	0.93	-1.91	0.65
	Erkek	90	3.12	0.87		
Eğitim durumları	Kadın	67	3.01	0.89	-1.98	0.70
	Erkek	90	3.30	0.92		
Ölçme ve değerlendirme	Kadın	67	2.96	0.93	-1.09	0.35
	Erkek	90	3.11	0.86		

Tablo 10 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Erkek öğretmenler ile kadın öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme öğesinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 11. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	Ss	t	p
Hedef	Ön lisans	-	-	-	-0.63	0.36
	Lisans	140	3.33	0.86		
	Lisansüstü	17	3.47	0.75		
	Doktora	-	-	-		
İçerik	Ön lisans	-	-	-	0.33	0.30
	Lisans	140	3.01	0.89		
	Lisansüstü	17	2.93	1.01		
	Doktora	-	-	-		
Eğitim durumları	Ön lisans	-	-	-	-0.02	0.90
	Lisans	140	3.17	0.92		
	Lisansüstü	17	3.18	0.88		
	Doktora	-	-	-		
Ölçme ve değerlendirme	Ön lisans	-	-	-	0.00	0.61
	Lisans	140	3.05	0.89		
	Lisansüstü	17	3.04	0.91		
	Doktora	-	-	-		

Tablo 11 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin eğitim durumlarına bağlı olarak farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 12. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mezun Olunan Bölüme Göre Karşılaştırılması

Değişken	Mezun olunan Bölüm	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	Eğitim Enstitüsü	-	-	-	0.02	0.99
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	3.28	0.76		
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.35	0.85		
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	3.25	1.21		
	Diğer	3	3.38	1.24		
	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
İçerik	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.40	0.18	0.66	0.57
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.01	0.89		
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.87	1.42		
	Diğer	3	3.20	1.33		
	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	3.00	0.36		
Eğitim durumları	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.19	0.91	0.23	0.87
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	3.00	1.34		
	Diğer	3	2.85	1.48		
	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.70	0.55		
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.06	0.89		
Ölçme ve değerlendirme	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.87	1.42	0.25	0.85
	Diğer	3	3.05	1.20		

Tablo 12 incelendiğinde, programın hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların öğretmenlerin mezun olduğu bölüme bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Farklı bölümlerden mezun olan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 13. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

Değişken	Mesleki kıdem	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	0-5	44	3.35	0.92	0.65	0.62
	6-10	64	3.27	0.87		
	11-15	22	3.55	0.66		
	16-20	17	3.21	0.68		
	21- Üzeri	10	3.52	1.06		
İçerik	0-5	44	3.02	1.06	0.81	0.51
	6-10	64	3.01	0.82		
	11-15	22	3.17	0.68		
	16-20	17	2.66	0.89		
	21- Üzeri	10	3.05	1.12		
Eğitim durumları	0-5	44	3.28	0.90	0.64	0.63
	6-10	64	3.09	0.92		
	11-15	22	3.35	0.92		
	16-20	17	3.01	0.72		
	21- Üzeri	10	3.14	1.26		
Ölçme ve değerlendirme	0-5	44	3.14	0.93	0.73	0.57
	6-10	64	2.98	0.90		
	11-15	22	3.23	0.78		
	16-20	17	2.81	0.71		
	21- Üzeri	10	3.03	1.16		

Tablo 13 incelendiğinde, programın hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Farklı sürelerde mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 14. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Görev Yapılan Okulun Bulunduğu Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Okulun bulunduğu yer	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	Köy	40	3.31	0.81	0.13	0.93
	Belde	12	3.23	1.04		
	İlçe Merkezi	60	3.34	0.89		
	İl Merkezi	45	3.40	0.81		

İçerik	Köy	40	2.97	0.86	0.49	0.98
	Belde	12	2.95	0.76		
	İlçe Merkezi	60	3.03	0.95		
	İl Merkezi	45	2.99	0.93		
Eğitim durumları	Köy	40	3.11	0.84	0.18	0.90
	Belde	12	3.30	0.77		
	İlçe Merkezi	60	3.21	0.98		
	İl Merkezi	45	3.16	0.94		
Ölçme ve değerlendirme	Köy	40	2.96	0.77	0.41	0.74
	Belde	12	3.27	0.68		
	İlçe Merkezi	60	3.03	0.97		
	İl Merkezi	45	3.08	0.89		

Tablo 14 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim birime göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Farklı yerleşim birimlerinde görev yapan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırmanın hedef ögesine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler öğretmenleri, programının hedeflerinin; açık ve anlaşılır olması, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygunluk göstermesi, bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, programın bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemesi ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olması açısından olumlu görüş bildirmişlerdir. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemesi ve çağın yönelimlerine uygun olduğu konusunda ise öğretmenlerin kararsız oldukları görülmektedir.

Bu sonuçlar hedeflerinin açık ve anlaşılır olması, bireye millî, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırma hedefinde olması ve hedeflerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir olması açısından, Erköse (2007) ve Taş ve Kıroğlu (2018) ile benzerlik gösterirken; Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olması ve hedeflerin çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmesi açısından Taş ve Kıroğlu (2018) ile farklılık göstermektedir. Bu farklılığın katılımcıların bireysel özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Hedeflerin programın genel ve özel amaçlarına uygun olması açısından; Kara (2013), Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017) ile öğretim programının hedeflerinin açık ve anlaşılır olması açısından ise Uslu (2007) ve Kılıçoğlu (2007) ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırma bulguları programın uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından genel olarak hedef ögesinin olumlu bulunduğunu göstermektedir. Programın uygulandığı süre dikkate alındığında hedef ögesinin başarılı bir şekilde hazırlandığı söylenebilir.

Araştırma bulguları sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın içerik ögesine ilişkin olarak; içeriğin açık ve anlaşılır olması, içeriğin program hedeflerine uyumluluğu, öğretme-öğrenme ilkelerine uygunluğu ve program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi konusunda olumlu görüş belirttiklerini göstermektedir. Bu sonuçlar; programın içeriğinin hedeflere uygunluğu,

öğretme-öğrenme ilkelerine uyumluluğu açısından Erköse (2007), Uzun (2007), Uslu (2007), Kılıçoğlu (2007)'nin çalışmalarında ulaşılmış oldukları sonuçlara benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin, program içeriğinin uygun yoğunlukta olması, içeriğin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun hazırlanması ile ilgili ifadeler olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür. Bu sonuçlar Kılıçoğlu (2007)'nin çalışmasındaki sonuçları destekler niteliktedir.

Taş ve Kıröglü (2018), yapmış olduğu çalışmada, içeriğin açık ve anlaşılır olması, hedeflerle uyumluluğu, öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlanması, ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi açısından araştırma bulguları ile benzerlik gösterirken; içeriğinin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygunluğu, gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygunluğu açısından araştırma bulgularının tersi sonuçlar vermiştir. Öğretmenlerin programın içeriğine ilişkin olarak zamanla olumsuz düşüncelere sahip olması çalışma yapılan dönemler arasındaki zamanda öğretmenlerin programa daha fazla hakim olması ile ilişkilendirilebilir.

İçerik en başta hedefle tutarlı öğrenci için anlamlı olması gerekir, genelden özele, somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, öğrenme ilkelerine uygun, çağdaş, bilimsel ve sanatsal bilgiye ters düşmeyen, öğrencinin gelişim ve olgunlaşma düzeyine uygun olmalıdır (Demirel, 2015, s. 122-127; Sönmez, 2010, s. 56).

İçerikle ilgili bulgular içerik öğesinin temel kriter olan hedeflere uyumluluğu her ne kadar karşıladığını gösterse de öğretmenler tarafından yeterli görülmediği anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın eğitim durumlarına (öğretme-öğrenme süreci) ilişkin olarak; öğretme-öğrenme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlanması, öğretme-öğrenme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın bir şekilde yararlanılması, öğrenme-öğretme yöntem ve

tekniklerine uygun olarak tasarlanması, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmesi hakkında olumlu görüş belirttiklerini; öğretme-öğrenme sürecinin öğrenci merkezli oluşturulması ve sürecin hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanması hakkında ise kararsız olduklarını göstermiştir. Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin olarak öğretmenlerin büyük oranda olumlu görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Eğitim durumlarına genel olarak bakıldığında Taş ve Kıroğlu (2018)'nin çalışmasındaki sonuçlar ile benzerlik görülmektedir.

Çelikkaya ve Kürümoğlu (2018); öğretme-öğrenme sürecinin öğrenci seviyesine uygun olmaması, Uslu (2007); programda modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verilmediği, Çatak (2008); öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı, yöntem teknik ve stratejilerin çeşitlilik ve nitelik olarak yeterliliği, öğretmenlerin uygulamalarında yeni yöntem ve tekniklere yer verdikleri sonuçlarına ulaştıkları görülmüştür.

Eğitim durumları ögesinde en çok dikkat çeken bulgu öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmamalarıdır. Ders saatinin yetersizliği konusunda Erköse (2007), Kalaycıoğlu (2007), Uslu (2007), Uzun (2007), Akdağ (2008), Algan (2008), Başoğlu (2008), Çatak (2008), Kara (2013), Yıldırım ve Çalışkan (2017), Çelikkaya ve Kürümoğlu (2018), Taş ve Kıroğlu (2018) aynı sonuçlara ulaşmıştır. Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017)'in çalışmasında ise ders saatinin yeterli olduğu sonucu görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin olarak; programın uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerini açık ve anlaşılır olarak belirtmesi, ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumluluğu, ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygunluğu konusunda olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir. Erköse (2007), Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017), Taş ve Kıroğlu (2018) benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığı ve programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olması konusunda ise olumsuz görüşe sahip oldukları

görülmüştür. Algan (2008) ve Çetin (2007)'in yapmış olduğu çalışmanın sonuçları da bu durumu desteklemektedir.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin programın öğeleri olan hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirmeyle ilişkin görüşlerinde; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Bu sonuçlar; Gömleksiz ve Bulut (2006), Erköse (2007), Kalaycıoğlu (2007), Uzun (2007), Korkmaz (2014)'ın çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada çıkan sonucun aksine cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından öğretmen görüşlerinin farklılaştığı çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında Ece (2007), araştırmasında programın kazanımları, içerik, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme ve geleceğe yönelik önerilere ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre sadece geleceğe yönelik öneriler boyutunda farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Başoğlu (2008), araştırmasında öğretmenlerin görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını ancak öğretmenlerin kıdem süreleri arttıkça programı daha çok benimsedikleri, mezun olunan bölüm değişkenine göre ise tarih ve sosyal bilgiler mezunu öğretmenlerin programı beğendiklerini ve olumlu bulduklarını, coğrafya mezunu olanların ise programa daha eleştirel gözle baktıkları sonucuna ulaşmıştır. Çatak (2008), çalışmasında programın öğrenme-öğretme sürecine yönelik öğretmen görüşlerinin cinsiyete, mesleki kıdeme ve mezun olunan alana göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Dilmaç (2008)'ın çalışmasının bulguları incelendiğinde kazanım boyutunda mesleki kıdem açısından öğretmenlerin değerlendirmelerinde anlamlı farklılığın olduğu, 1-5 yıl arası öğretmenlerin programın kazanımlarını daha olumlu değerlendirdiği sonucuna ulaştığı görülmektedir. Çalışmanın içerik boyutunda öğretmenlerin değerlendirmelerinin mezun olunan bölüm açısından farklılaştığı; sınıf ve sosyal bilgiler mezunu öğretmenlere göre diğer fakülte mezunlarının programın içeriğini daha olumlu değerlendirdikleri sonucuna ulaştığı görülmüştür. Öğretme-öğrenme süreci ögesinde mezun olunan bölüm ve mesleki kıdem açısından bir farklılaşma olduğu; eğitim fakültesi dışında bir fakülteden mezun olanlar ile 1-5 yıl arası kıdemi olanların öğretme-öğrenme sürecine karşı daha olumlu değerlendirdikleri sonucuna ulaştığı görülmektedir. Son olarak ölçme değerlendirme

öğesinin mesleki kıdeme göre anlamlı şekilde farklılaştığı, 1-5 yıl kıdeme sahip olanların 6-10 yıl kıdeme sahip olanlara göre ölçme- değerlendirme ögesini daha olumlu değerlendirdikleri sonucuna ulaştığı görülmektedir. Kara (2013)'nın çalışmasının bulgularında öğretmenlerin programa ilişkin bazı görüşlerinde cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte türü açısından anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sonucu elde edilen bulgular alt problemlerin sırasına göre verilmiş ve bulgulara dayanarak önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Programın hedef ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler genel olarak bu ögede yer alan ifadelere katılıyorum ve kararsızım şeklinde cevaplar vermiştir.

Öğretmenlerin, programın hedeflerinin açık ve anlaşılır olması, hedeflerin Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygunluğu, bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, programın bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemesi ve hedeflerin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olması ile ilgili ifadeler katıldıkları; hedeflerinin, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini amaçlaması ve çağın yönelimlerine uygunluğu ile ilgili ifadelerde ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin programın hedef ögesine ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Programın içerik ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler bu ögede yer alan ifadeler genel olarak kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir.

Öğretmenlerin, program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu ifadesine kesinlikle katılmadıkları; içeriğin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olması ile ilgili ifadeler katılmadıkları; içeriğin açık ve anlaşılır olması, program hedefleri ile uyumlu olması, öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlanması ve içerikte ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi ile ilgili ifadeler katıldıkları görülmektedir. Programın içerik ögesine ilişkin bulgulara bakıldığında öğretmenlerin kısmen olumlu görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Programın eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler bu ögede yer alan ifadelerle genel olarak kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir.

Öğretmenlerin, programda öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenci merkezli olarak oluşturulması ve öğrenme-öğretme sürecinin hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanması ile ilgili ifadelerde kararsız kaldıkları; öğrenme-öğretme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlanması, öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılması, öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlanması ve öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmesi ile ilgili olan ifadelerle katıldıkları; öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerinin yeterli olmaması ile ilgili olan ifadeye kesinlikle katıldıkları görülmüştür. Programın eğitim durumları ögesine bakıldığında öğretmenlerin büyük bir kısmının ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin genel olarak eğitim durumu ögesi ile ilgili olumlu görüşe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Programın ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin bulguları incelendiğinde, bu ögede yer alan ifadelerle öğretmenler genellikle katılmıyorum, kararsızım ve katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir.

Öğretmenlerin, ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğu ve ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığı ile ilgili olan ifadelerle katılmadıkları; programda belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygunluğu konusunda kararsız oldukları; programda uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerinin açık ve anlaşılır olarak belirtilmesi, ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olması ve ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olması ile ilgili ifadelerle katıldıkları görülmektedir. Araştırma bulgularından öğretmenlerin ölçme değerlendirme ögesine ilişkin olarak kısmen olumlu görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırmanın beşinci alt problemi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın öğelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, meslekteki kıdem yılı, görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından

farklılaşp, farklılaşmaması ile ilgilidir. Araştırma bulguları öğretmenlerin programın öğelerine (hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme) ilişkin görüşlerinde; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, mesleki kıdem yılı ve görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir.

Öneriler

Programın hedef ögesine ilişkin öneriler

1. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemesi açısından gözden geçirilmelidir.
2. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygunluk açısından gözden geçirilmelidir.

Programın içerik ögesine ilişkin öneriler

1. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak geliştirilmelidir.
2. Program içeriğinin yoğunluğu artırılmalıdır.
3. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak geliştirilmelidir.
4. Program içeriği, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak geliştirilmelidir.

Programın eğitim durumları ögesine ilişkin öneriler

1. Öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenci merkezli olması durumu gözden geçirilmelidir
2. Öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olması durumu gözden geçirilmelidir.
3. Öğrenme-öğretme süreçleri için ders saatleri kesinlikle arttırılmalıdır.

Programın ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin öneriler

1. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygunluğu gözden geçirilmelidir.
2. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınması durumu geliştirilmelidir.
3. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin uygulanabilmesi için sürenin artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen ve öğrenci açısından uygulama dönütleri (Konya ili örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Algan, S. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme ögesinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunöz, S. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen ve müfettiş görüşleri (Bolu ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. D. Dilek (Editör). *Sosyal bilgiler eğitimi* içinde (s. 2-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Barr, R., Barth, J. L. ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal bilgilerin doğası*. (çev. C. Dönmez). Ankara: Pegem Akademi.
- Başoğlu, M. (2009). *Sosyal bilgiler 6. ve 7. sınıf öğretim programlarının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Bilgili, A. S. (2016a). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S. Bilgili (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 1-34). Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgili, A. S. (2016b). Sosyal bilgiler öğretim programı (2004). A. S. Bilgili (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 35-60). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (çev. M. Bütün). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakmak, Z., Kaçar, T. ve Arıkan, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programına ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54, 576-597.
- Çatak, K. (2008). *.6. sınıf yeni sosyal bilgiler öğretimi programındaki öğretme-öğrenme süreçlerine yönelik öğretmen görüşleri (Muğla ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Çelenk, S., Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000). *İlköğretim programları ve gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M.(2018).Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslar Arası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11,104-120.
- Çetin, F. (2007). *İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Meram ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kurumdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dılmaç, Y.(2008). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşleri (İstanbul Avrupa yakası örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 15-46). Ankara: Pegem Akademi.
- Ece, B.(2007). *İlköğretim birinci kademe 2005 sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Erden.M.(Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Erköse, E.(2007). *Yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sakarya ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10 Edition) Boston: Pearson.
- Gömleksiz, M, N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkinliğinin değerlendirilmesi. *Kurum ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47, 393-421.
- Gulbenkian Komisyonu. (2014). *Sosyal bilimleri açın* (çev. Ş. Tekeli). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kara, C. (2013). *2004 ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların ön-son test sonuçlarına ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2007) *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi(Kars ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

- Korkmaz, S.(2014).5. sınıf sosyal bilgiler programının öğrenme-öğretme boyutunun değerlendirilmesi (Muş ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Köstüklü, N. (2014). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2015). *Sosyal bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2017a). *MEB ilköğretim sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları.
- MEB (2017b). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine: Ankara, 18 Temmuz 2017. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686 SOSYAL%20B%20B%20LG%20C4%20B%20LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%20B%20M%20PROGRAMI%20.pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686%20SOSYAL%20B%20B%20LG%20C4%20B%20LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%20B%20M%20PROGRAMI%20.pdf) adresinden alınmıştır.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (çev. N. Oran). İstanbul: Maarif Basımevi. (Eserin orijinali 1950'de yayımlandı).
- Nas, R. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- NCSS (1992). National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction. <https://www.socialstudies.org/standards/introduction> adresinden alınmıştır.
- Ornstein, A.C. ve Hunkins, F.P. (2014). *Eğitim programı temeller, ilkeler ve sorunlar*. (çev. A. Arı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Özmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 3-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s. 1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Tanrıöğen, A. (2006). Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaş yetiştirme. A. Tanrıöğen (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 11-21). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taş, H. ve Kıroğlu K. (2018). 2017 İlkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 17 (2), 697-716.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay,B. (2017). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*. 8(27), 461-487.
- Uslu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının öğretmen ve idareci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Uzgören, N. (2012). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan temel istatistiksel yöntemler ve SPSS uygulamaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Uzun, A. (2007). *2005-2006 öğretim yılında uygulanmaya başlanan altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri (Ankara ili pilot okullar)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yalçınkaya, E. ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine giriş. R. Sever (Editör). *Sosyal bilgilerin tarihçesi ve temel eğitimdeki yeri* içinde (s. 25-45). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2011). Sosyal bilgiler öğretimi programı. B. Tay ve A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 19-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2018). 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.

EKLER

Ek 1. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği

Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği

Değerli Öğretmenler;

Bu ölçek 2018 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını öğretmen görüşlerine göre incelemek amacıyla hazırlanmış olup iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgilerinizi içeren sorulardan; ikinci bölüm ise Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programına ilişkin 28 ifadeden oluşmaktadır. Anketi içtenlikle cevaplamanız, çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz
(...) Kadın (...) Erkek
2. Eğitim durumunuz?
(...) Ön lisans (...) Lisans (...) Yüksek Lisans (...) Doktora
3. Mezun Olduğunuz Bölüm/Program
(...) Öğretmen Okulu
(...) Eğitim Enstitüsü
(...) Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
(...) Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
(...) Fen Edebiyat Fakültesi
(...) Diğer..... Belirtiniz
Bölüm.....
4. Öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılınız?
(...) 0-5 (...) 6-10 (...) 11-15 (...) 16-20 (...) 21- Üzeri
5. Okulunuzun bulunduğu yer?
(...) (Köy) (...) (Belde) (...) İlçe Merkezi (...) İl Merkezi
6. 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında dersine girdiğiniz sınıflar?
(...) 5. (...) 6. (...) 7.

İKİNCİ BÖLÜM

1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın hedef ögesine ilişkin ifadeler

Aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı, ifadenin karşısında yer alan kutuların içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.					
2. Program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygundur.					
3. Program hedefleri; bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır.					
4. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir.					
5. Program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemiştir.					
6. Program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum.					
7. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir.					

2. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın içerik ögesine ilişkin ifadeler

Aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı, ifadenin karşısında yer alan kutuların içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
8. Program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.					
9. Program içeriği, program hedefleri ile uyumludur.					
10. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır.					
11. Program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum.					
12. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır.					
13. Program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum.					
14. Program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığını düşünüyorum.					
15. Program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir.					

3. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) ögesine ilişkin ifadeler

Aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı, ifadenin karşısında yer alan kutuların içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
16. Programın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır.					
17. Öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur.					
18. Öğrenme-öğretme süreci, hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır.					
19. Öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmıştır.					
20. Öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum.					
21. Öğrenme-öğretme süreci, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmiştir.					
22. Öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmuyorum.					

4. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin ifadeler

Aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı, ifadenin karşısında yer alan kutuların içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
23. Programda, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir.					
24. Ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum.					
25. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum.					
26. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum.					
27. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum.					
28. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum.					

Ek 2. Araştırma İzin Onayı

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27001677-44-E.21901731
Konu : Araştırma İzni Verilmesi

15/11/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) 09/10/2014 tarihli ve 27001677/600/4437181 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun 14/11/2018 tarihli tutanağı.
d) 14 Kasım 2018 tarihli dilekçe.

GOP Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve sosyal Bilimler Eğitimi A.B.D. Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Göktürk Burak ÇELİKTAŞ ilgi (d) talebi gereği Tokat il/ilçe ortaokullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik "2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konusunda hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı çalışmasını uygulamak istemektedir.

Söz konusu bilimsel amaçlı çalışmanın Tokat il/ilçe ortaokullarda eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulama yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'unuza arz ederim.

Murat KÜÇÜKALİ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
15/11/2018

Dr. Mehmet GÖDEKMERDAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Tutanak
2-Anket
3-Dilekçe

Güvenli Elektronik İmza

Asli ile aynıdır.
16.11.2018.

Adnan Yüce

Adres: GOP Bulvarı 60100 Tokat/Merkez
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme60@meb.gov.tr

Bilgi için: Adnan YÜCE Memur
Tel: 0 (356) 214 10 17
Faks: 0 (356) 214 11 86

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 171c-2989-3206-bec9-128b kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Özgeçmiş

Adı Soyadı	Göktürk Burak ÇELİKTAŞ
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 14.02.1990-ALMUS
İletişim Bilgileri	Tel: 0 553 523 19 60 E-posta: burakceliktas60@gmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2004–2007 Almus Çok Programlı Lisesi Lisans: 2007-2008 KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans:2008-2011 GOÜ Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans: 2011-2019 GOÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı
İş Deneyimi	2012–halen: Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu